

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

AVALIKUD PÖÖRDUMISED EESTI MEEDIAS 2000-2008

Bakalaureusetöö (4 AP)

Autor: Oliver Kund
Juhendaja: Ragne Kõuts-Klemm, MA

Tartu 2009

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
1. UURIMUSTÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	5
1.1 KODANIKUÜHISKONNA OLEMUS SOTSIAALTEORIAS JA KODANIKU-ALGATUSLIKUD MEETMED	5
1.2. ÜLEVAADE AVALIKE PÖÖRDUMISTE KUJUNEMISLOOST EESTIS	8
1.3 BAKALAUREUSETÖÖ UURIMISKÜSIMUSED	12
2. UURIMISMATERJAL JA METODOLOOGIA.....	14
2.1. AVALIKE PÖÖRDUMISTE ÜLESEHITUS	14
2.2. AVALIKU PÖÖRDUMISE MÕISTE KONSTRUEERIMINE JA PÕHJENDUSED.....	15
2.3. ANDMEKOGUMISE MEETODI KIRJELDUS.....	18
2.4. VALIMI MOODUSTAMISE ALUSED.....	18
2.5 ANDMEKOGUMISE TULEMUSED	22
2.6 ANDMEANALÜÜSI MEETODI KIRJELDUS	23
3. TULEMUSTE ESITUS JA ANALÜÜS	24
3.1 PÖÖRDUMISTE ILMUMISE DÜNAAMIKA	24
3.2 AVALIKE PÖÖRDUMISTE ESITAJAD.....	26
3.3 AVALIKE PÖÖRDUMISTE ILMUMISE KANALID	31
3.4 AVALIKES PÖÖRDUMISTES KÄSITLETAVAD VALDKONNAD	32
3.5 AVALIKE PÖÖRDUMISTE ADRESSAADID	33
3.6 AVALIKE PÖÖRDUMISTE EESMÄRGID JA ANTAVAD HINNANGUD	34
4. DISKUSSIOON JA KOKKUVÕTTED.....	38
4.1 VASTAVUS UURIMISKÜSIMUSTELE.....	38
4.2 DISKUSSIOON.....	39
4.3. KRIITIKA UURIMISMEETODILE JA UURINGULE.....	44
4.4 EDASIST UURIMIST VÄÄRIVAD TEEMAD	45
KOKKUVÕTE	46
SUMMARY	48
KASUTATUD ALLIKAD.....	50
LISAD	53
LISA 1 – KOGUTUD PÖÖRDUMISTE NIMEKIRI	53
LISA 2 – KODEERIMISJUHEND.....	61

Sissejuhatus

Kui kaugel või lähedal saan ma olla oma riigi tüürile? Milline on minu isikliku arvamuse hind? Kas kodanikualgatus tõepoolest suudab ümber mängida poliitilisi otsuseid? Need on vaid mõned küsimused, mille ees seisab sageli iga oma riigi käekäigu pärast südant valutav eestlane.

Avalikud pöördumised on taasiseseisvunud Eestis tõestanud, et võivad sageli olla aluseks tormilistele ühiskondlikele ja poliitilistele arengutele, mis muudavad seda, millisena me näeme demokraatiat ja iseendid kodanikena.

Ometi ei ole avalikud pöördumised olnud alati demokraatia teeviidaks. Nõukogude Liidu väheviljakates tingimustes kasutati avalikke pöördumisi ka poliittellimuse täitmiseks ja võlts-tegelikkuse fabritseerimiseks - avalike pöördumiste roll rahva tahte kandjana hägustus tugevalt aastakümneteks. Pöördumise kui tõhusa ühiskondliku ruupori rolli näitab aga see, et ka pärast okupatsiooniperioodi pole avalikud pöördumised varjusruma vajunud.

Otse vastupidi – ühena esimestest „jäämurdjatest“ nägid trükivalgust Balti Apell ja Isemajandava Eesti kontseptsioon; tänaseks on avalike pöördumiste esitamise sagedus aasta-aastalt kasvanud. Pea igal ajal on avalikud pöördumised olnud märguandeks ühiskondliku aktiivsuse kasvust Eestis.

Mitmeski mõttes on avalike pöördumiste olemus aga paradoksaalne – igal ühiskonna muutuste jälgijal on ühest küljest võimatu nende rolli tähele panemata jätta, kuid samas keeruline nende mõju tegelikku ulatust adekvaatselt hinnata. Millisel määral lükkab iga avalik pöördumine liikvele järgmise tüki ühiskonna jääliustikust? Kes pöördumisi esitavad ning mis on nende ajendid?

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on tuua välja avaliku pöördumise kui kodanikuühiskonna mõjutusvahendi omapärad ja toimimise Eesti ühiskonnas ning meedias viimasel üheksal aastal. Uurimuse juured ulatuvad tagasi bakalaureusetöö eelkäijaks olnud seminaritöösse, milles on välja töötatud avalike pöördumiste üldmudel.

Bakalaureusetöö astub aga sammu kaugemale, kaardistades Eestis käesoleval aastatuhandel ilmunud avalikud pöördumised ning analüüsides neid saatja, pöördumise sisu, adressaadi ning ühiskonna omavahelises seoses.

1. Uurimustöö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1.1 Kodanikuühiskonna olemus sotsiaalteoorias ja kodaniku- algatuslikud meetmed

Avalikud pöördumised kui kodanikkonna kõnevahend on senises sotsiaalteoorias suuresti uurimata. Võib öelda, et avalikud pöördumised on massiühiskonna kaasprodukt, mis on alguse saanud soovist ja vajadusest saavutada paljuliikmelises kodanike ühiskonnas oma ideedele toetust ja kõlapinda, et muuta igapäevast elu paremaks.

Siiski on oluline märkida, et mitte iga ühiskonnakorraldus ei aktsepteeri avalikke pöördumisi. Nende tekke kaks põhilist eeldust on sõnaõiguslik kodanikkond ja avalik sfäär, millel on võimalus ja tahe kanda erinevaid arvamusi.

Peterson ja Kaljund (2007) refereerivad Habermasi, kelle kohaselt on avalikkus ühiskonna kommunikatiivne sfäär, kus kodanikud esitavad konkureerivaid argumente ja osalevad nii poliitilisi otsuseid kujundava avaliku arvamuse tekkes.

Kuigi Habermasi (2001) tuntud näide avaliku sfääri kujunemisest 19. sajandi kodanlaste (*bourgeois*) kohvikutes Inglismaal, Prantsusmaal ja Saksamaal on saanud kriitikat sobimatuse tõttu kaasaja ühiskondade kirjeldamiseks, ei ole see kindlasti tänapäevalgi veel elukauge. Avalik sfäär on kohvikuseinte vahelt ammu välja murdnud, ent ometi on ka demokraatiates alles jäänud see väike grupp või kiht inimesi, kellel lasub privileeg teiste üle otsustada.

Eelnimetatud paratamatusele võitleb vastu kodanikuühiskonna kontseptsioon, milles on kasutusele võetud rida meetmeid, mis võimaldavad ideede esile kerkimist ja „avaliku mõtte“ kujundamist rohujuure ehk massiühiskonna enda tasandilt.

Dahlgren (2000: 127) toob välja Coheni ja Arato jaotuse, mille kohaselt moodustub kodanikuühiskond neljast komponendist: a) intiimsfäärist (iseäranis perekond), b) kodanikuühenduste sfäärist (eriti vabatahtlikud ühendused), c) sotsiaalsetest liikumistest (mis viitavad poliitilisele kuuluvusele) ja d) avaliku suhtluse vormidest, mis kõiki eelnevaid ühendavad.

Nimetatud jaotus põhineb kahele põhimõttele, mis on lahutamatud ühiskondadest, kus avalikud pöördumised saaksid eksisteerida. Esiteks peab olema ühiskondlik kokkulepe selles, et kodanike ühendustel on kogunemisõigus. Teiseks peab toimima meedia ja avalik suhtlus, mida ei pidurda (täielik) tsensuur. Nendes tingimustes võib kodanikkond kaasa töötada sümbioosis ühiskonda juhtivate otsustavate institutsioonidega, ilma et tekiks oht üksteise kõrvaldamisele.

Dahlgren (2000: 128) tsiteerib Cohenit ja Aratot, kelle kohaselt on kodanikuühiskonnale omane mitte püüelda poliitiliste jõudude allutamisele enda kontrollile, vaid see, et üritatakse poliitilisi jõude mõjutada demokraatlike ühenduste tegevuse ja vaba arutelu kaudu avalikus sfääris.

Sama ideed on oma demokraatia-uuringutes edasi arendanud ja laiendanud Arendt, kes väidab koguni, et avalikkuse olulisim funktsioon inimese jaoks on „võimaldada teha end teistele nähtavaks ja kuuldavaks.“ (Alexander, 2006:71)

Massiühiskonnas ei ole see aga võimalik ilma sõnumit võimendamata. Seetõttu on kodanikuühiskonna oluline „liitlane“ avalik meedia, kelle hääletoru annab kommunikeeritavale sõnumile võimaluse ületada ühest küljest pikad vahemaad ja teisest küljest ka klassi- või staatuse erinevused ühiskonna lõikes.

Näiteks märgib McQuail (2000: 142), et avatud, vaba ja mitmekesine meedia on üheks kodanikuühiskonna kõige olulisemaks vahendavaks institutsiooniks. Muuhulgas kirjeldab ta näiteks Glasseri, Krafti ja Schusseri kontseptsiooni osalusajakirjandusest, mille ülesandeks on edendada sotsiaalset osalust ja avalikku arutelu ning selle kaudu tugevdada kodanikuühiskonda.

Kuigi osalusajakirjandus on veel võrdlemisi äärmuslik meediakäitumine, siis kehtib siingi reegel, et pikas perspektiivis dikteerib nõudmine pakkumise. Kui meedia roll avalikkuse kujundamisel tõuseb väga tähtsaks, siis saab meedia avaliku foorumina kodanikuühiskonnast lahutamatuks ning on oht, et ta võib sellel positsioonil ka domineerima hakata.

Siiski on lisaks eelnimetatule veel hulk meetodeid, mille abil saab ühiskonnas toimuda vertikaalne kahe-suunaline suhtlus kodanikkonna ja riigi juhtide vahel. Näiteks Lagerspetz (2007:8) nimetab kodanikualgatusena „käepikendustena“ kontakti võtmist poliitikute ja ametnikega, avalikke pöördumisi, demonstratsioone, streike ning survegruppide ja liikumiste moodustamist.

Lagerspetzi (samas, 2007) käsitluses on kodanikualgatus igasugune avaliku võimu institutsioonide väline algatus mõne eluvaldkonna edendamiseks. Peab siiski tunnistama, et avalikud pöördumised on ühiskondades saavutanud niivõrd omapärase tunnustatuse avaliku suhtlusvahendina, et selle on kasutusele võtnud ka avaliku võimu institutsioonid ise.

Jääb üle küsida, mis muudab just avaliku pöördumise kommunikatsioonikanalina sedavõrd atraktiivseks? On tõenäoline, et vastus peitub selles, kuivõrd efektiivselt avalik pöördumine täidab juba Arendti (Alexander 2006:71) poolt sõnastatud eesmärgi end teistele nähtavaks ja kuuldavaks teha.

Avalikkuse retseptsiooni avalikkuse kohta uurinud Fields ja Schuman refereerivad rida autoreid (McLeod ja Chaffe, 1973; Wackman, 1973; Scheff, 1967; Niemi, 1974 jt), kelle kohaselt sõltub sõnumi vastuvõtt ja selle mõjus avalikkusele kommunikatsiooni kanalist, koordineeritusest ja sõnumi olulisusest konkreetse vastuvõtja jaoks. Lisaks mängivad rolli veel tema suhe sõnumisse, selle atraktiivsus ja võimalik isiklik kasu.

Seega on üsnagi ilmsed avaliku pöördumise populaarsuse seosed tasude ja tarvete kontseptsiooniga. Varasemad avalike pöördumiste uuringud Eestis puuduvad, küll aga tuleb avaliku pöördumise võrdlemisi hea vastavus nimetatud vajadustele välja käesoleva uurimuse peatükkides 2.1 ja 2.2. Etteruttavalt võib välja tuua järgnevad seosed:

Avalike pöördumiste kindel struktuur, adresseeritus ja eesmärk tagavad pöördumise selge koordineerituse ning piisava tähelepanu muude meediatekstide hulgas, mistõttu suureneb mõjus. Avalikud pöördumised taotleavad võimalikult laia kõlapinda, mis kasvatab sõnumi leviku ulatust. Vastuvõtja isiklik kasu võib peituda selles, et enda vaateid toetava pöördumisega ühinemisel (mida suur hulk pöördumistest ka taotleb) üldiselt suureneb tõenäosus saavutada soovitud ühine eesmärk.

1.2. Ülevaade avalike pöördumiste kujunemisloost Eestis

Käesoleva töö üldeesmärgiks on vaadelda avalikke pöördumisi eelkõige kodanikuühiskonna taustsüsteemis. Siiski puudub privileeg seda põhimõtet järgida kogu avalike pöördumiste pika ajaloo ulatuses, kuna Eesti alal on kehtinud eripalgelised ühiskonnakorrad, milles avalik pöördumine on kandnud erinevaid nimetusi, vorme ja eesmärke.

Kodanikuühiskonna algete kujunemist Habermasi (2001) mõistes nähakse Eesti alal esmakordselt 18. sajandi lõpul, mil Balti haritlaste kogunemisel väikestes gruppides sai tavaliseks avalik arutelu, muuhulgas ka päevapoliitilistel teemadel. (Jansen 2007:97)

Kõige varasemat avaliku pöördumise alget Eesti maarahva puhul võib näha esimestes omakeelsetes trükiväljaannetes. 1766. aastal Eesti ajakirjandust alustanud nädala-ajakiri „Lühhike õppetud“ pöördus otse lugeja poole „sina“-vormis, temale adresseeritud selge sõnumiga, taotledes muutusi lugejas endas (võitlus ebaususe, viinalembuse ja vanade põlluharimisvõtete vastu jt). (Peegel *et al* 1994:50,334) Erinevus tänapäevastest pöördumistest seisneb selles, et sellist tüüpi pöördumise puhul oli lehe lugejaskond muutuse *objektiks*, mitte *subjektiks*, kes ise pöördumist kasutades muutust taotleks.

Avaliku pöördumise kui kirjaliku, selgelt ühiskondlikule muutusele apelleeriva kommunikatsioonivahendi esmailumiseni kulus veel viis aastakümnet. 19. sajandi teisest poolest aktiveerus Eesti maarahva hulgas seltside loomine, nn valgustusperioodil mõisteti kirjasõna tähtsust ühiskondlikes muutustes ning õpiti rahvahulki organiseerima ühishübe nimel. Avaliku pöördumise otsest eelkäijat võib näha nn palvekirjade liikumises, mis viis 1864. aastal avaliku kirja saatmiseni keisrile. Muudatuste tuules esitati kirjalik ühistootlus emakeelse keskkooli loomiseks 1869. aastal. (Peegel *et al* 1994:44)

Esimeste (kirjalike) pöördumiste vorm on sageli vahelduv, muutlik ja meenutab tänapäeva meedias üldlevinuks saanud avalikku pöördumist vaid häguselt. Siiski on võimatu jätta tähelepanuta märgukirjade (seltside märgukirjad keisrile aadli eesõiguste kaotamiseks 1881 jt), manifestide (A. Grenzsteini nn venestusmanifest 1890 jt) ning kõnede (C.R. Jakobsoni kolm isamaakõnet 1868, 1870 jt) (Peegel *et al* 1994) olulist rolli avaliku pöördumise kui arvamuse avaldamise vahendi väljakujunemisele.

Kodanikualgatuse ja avaliku pöördumise rolli kohta Eesti Vabariigi ajal aastatel 1918-1939 on võrdlemisi vähe otseseid andmeid. Kaudsed allikad näivad pigem viitavat sellele, et äkitselt tekkinud (üli)liberaalse demokraatia tingimustes ei peetud avalikke pöördumisi kõige olulisemateks instrumentideks. Hoopis mõjusamat võimalust ühiskondlike muutuste saavutamiseks pakkusid põhiseadusega kehtestatud rahvahääletus ja rahvaalgatus (alates 25 000 allakirjutanut). (Estonica 2000)

Nõukogude režiimi tulekuga kadus Eestis avalikkuse sõnavabadus, avalike pöördumiste esitamine toimus ühesuunaliselt – riigijuhtidelt rahvale, kontrollile allutatud trükimeedia esilehekülgedel.

Ometi ei vajunud avalik pöördumine rahva arvamuse avalduse meetodina unustusse. Näiteks kirjutab Teet Korsten ajaloolase Pearu Kuuse tähelepanekutele tuginedes: “*Osaks [põrandaalusest – O.K] vabadusvõitlusest said avalikud pöördumised ja märgukirjad, millest olulisimaks kujunes Enn Tarto 1979. aastal koostatud Balti apell /../ Sellised pöördumised said alguse juba aastast 1972, mil Eesti Demokraatlik Liikumine ja Eesti Rahvusrinne läkitasid vastavate pitsatitega, aga siis veel ilma allkirjadeta memorandumid ÜRO peasekretärile Kurt Waldheimile.*” (Korsten 2005). Enamasti olid nõukogude režiimi vastased arvamused suunatud lääneriikide otsustajatele, kuid levisid ka kinnises ringkonnas siseriiklikult. Olulisima avaliku pöördumisena võib nimetada 1980. aastal teele läkitatud “Avalikku kirja Eesti NSV-st” ehk nn „40 kirja“. (Kiin et al 1990)

Kuuse andmetel koostati ainuüksi aastatel 1978-1982 okupeeritud Eestis vähemalt 39 isiklikku ja 14 kollektiivset poliitilise protesti kirja. Muude teemade seas käsitleti neis Nõukogude Liidu sissetungi Afganistani, olümpiamängude korraldamist Moskvas, sündmusi Poolas ja tuumarelvade paigutamist Balti riikidesse ning avaldati protesti akadeemik Sahharovi tagakiusamise pärast. (Korsten 2005)

Ent avalike pöördumiste mõjujõud ei jäänud tähelepanuta ka Nõukogude režiimile, kelle propaganda-masinaavärk mõistis juba varakult, et avalikke pöördumisi on võimalik kasutada omadel eesmärkidel. Hiljem on toonaseid sündmusi kirjeldatud järgmiselt: „*Kehtis kaks domineerivat kuid vastukäivat märgisüsteemi – ametlik (partei) ja mitteametlik (kultuuriline) märgisüsteem. Avalikkuses oli mitteametlik, kultuuriline orientatsioon siiski tugevalt ülekaalus. Selles olukorras üritasid ametliku süsteemi esindajad luua endale kasulikku uut ajakirjanduslikku kommunikatsioonisüsteemi läbi kultuurilise märgisüsteemi imiteerimise ja moondamise.*“ (Lõhmus 2002:74)

On dokumenteeritud mitmeid juhtumeid, kus Nõukogude režiim on rahvaalgatuslikke pöördumisi fabritseerinud, sillutamaks teed parteipoliitika omavolile: „23. aprillil 1950 ilmus ajalehes *Edasi Tartu Kammivabriku noorte tööliste kiri*, kus muuhulgas märgiti, et *Tartus on siiani üleval mälestusmärgid, mis meenutavad valusalt kodanluse terrorit ja kodanliku kliki võitlust tööliste vastu.*“ (Vahtre 2005). Pöördumine sai järgnevate nädalate jooksul ajendiks kolme ausamba kõrvaldamisele Tartu linnast.

Avalike pöördumiste esitamine rahva poolt sai uue hoo sisse 1987.-1989. aastal, mil taas tekkis võimalus ühiskondlikes protsessides kaasa rääkida. Olulisele kohale jäid lugejakirjad ja arvamused raadiosaadetes, Eesti inimeste meediatarbimise ja meediast osavõtu näitajad olid kõigi aegade kõrgeimal tasemel.

Seda, milline roll on avalikul pöördumisel suhtlus- ja arvamuse avaldamise vahendina tänapäeva Eesti inimese jaoks, on varasemate avalikke pöördumisi puudutavate uurimuste puudumise tõttu keeruline öelda. Vahest kõige akuutsema ülevaate annab sellest uurimus Mina. Maailm. Meedia, mille kohaselt peavad Eesti elanikud olulisimateks arvamuse avaldamise kanaliteks avaliku arvamuse uuringuid, telesaates esinemist ning jätkuvalt lugejakirjade saatmist toimetusele (keskmistena vastavalt 3,84, 3,67 ja 3,61 punkti 5-pallisel hindeskaalal) (Kalmus *et al* 2004:161).

Suhteliselt kõrge valmidus lugejakirjade kaudu sõna võtta annab alust arvata, et ka avalikud kirjad ja nende edasiarendused – avalikud pöördumised – võiksid olla eestlaste jaoks meelepärane kommunikatsioonivahend. Võrdlusena jääb kaasajal palju ühiskondlikku arutelu tekitanud elektrooniline meedia - kommentaariumid, foorumid jt - lugejakirjadele veel tugevasti alla (vastavalt 3,28 ja 3,17 punkti 5-pallisel hindeskaalal) (Kalmus *et al* 2004:161).

Käesolev teadustöö jätab edaspidi kõrvale avalike pöördumiste rolli teisenemise erinevate Eestis valitsenud ühiskonnakordade ajal ja seob avaliku pöördumise mõiste viimasel üheksal aastal terminiga „kodanikuühiskond“.

Parafraseerides Eesti sotsiaalteadlaste tähelepanekuid (Lagerspetz *et al*, 2007: 7), siis tekivad kodanikuühiskonnas suhteliselt püsivad struktuurid, mis võimaldavad ühiskonna liikmetel mõjutada enda, oma lähema keskkonna ning kogu ühiskonna käekäiku (olles ise) väljaspool tavapäraseid poliitilisi ja majanduslikke institutsioone. Edasine uurimustöö vaatabki avalikku pöördumist ühe sellise välja kujunenud struktuurina.

1.3 Bakalaureusetöö uurimisküsimused

Käesoleva bakalaureusetöö üldeesmärgiks on välja selgitada, *mis* on avalike pöördumiste eripärad, ning *miks* ja *mil moel* avalikke pöördumisi Eestis viimasel üheksal aastal on kasutatud. Vastuste leidmiseks on uurimistöö tinglikult jaotatud kolmeks uurivaks osaks, millest iga osa on eelduseks järgmisele.

Esimene osa on pühendatud Eesti meedias ilmunud avalike pöördumiste vormi analüüsile ning selle põhjal avaliku pöördumise definitsiooni ning mudeli välja töötamisele (punktid 2.1 ja 2.2). Pöördumiste vormi analüüs toetub bakalaureusetööle eelnenud seminaritööle ning seal ilmnunud tulemused on bakalaureusetöös esitatud kokkuvõtetena (Kund 2009).

Töö teises osas kasutatakse koostatud mudelit selleks, et kaardistada aastatel 2000-2008 Eesti meedias ilmunud avalikud pöördumised kvantitatiivuuringu abil, vastavalt kindlaks määratud valimile (punktid 2.4, 2.5, kogutud pöördumiste nimekiri Lisas 1).

Uurimuse viimases, kolmandas osas analüüsitakse kogutud avalikke pöördumisi standardiseeritud sisuanalüüsi käigus (punktid 2.6 ja 3, kodeerimisjuhend Lisas 2).

Uurimuse kolme osa summas seab käesolev bakalaureusetöö eesmärgiks leida vastused järgnevatele uurimisküsimustele:

1. Mis on avalik pöördumine?
2. Kus avalikke pöördumisi esitatakse? (neist kanalitest, mida uurimistöö kaardistab)
3. Milline on avalike pöördumiste ilmumisdünaamika uuritava ajavahemiku jooksul?
4. Kes kasutavad avalikku pöördumist suhtlusvahendina?
5. Kes on avalike pöördumiste adressaadid; kellega kõneldakse pöördumiste kaudu?
6. Mis valdkondade probleemidest on avalikud pöördumised ajendatud?
7. Mida taotletakse avalike pöördumiste esitamisega?
8. Millise tonaalsusega kõnetavad avalikud pöördumised erinevaid osapooli?

Kuigi töö erinevad alaosad pööravad tähelepanu eri uurimisküsimustele vastuste leidmisele, siis uurimuse tulem on kokku võetud töö diskussiooni osas (punkt 4) ning kokkuvõttes.

2. Uurimismaterjal ja metodoloogia

2.1. Avalike pöördumiste ülesehitus

Avaliku pöördumise mõiste analüüsimisel on käesolevas töös aluseks võetud avaliku pöördumise vorm, mis on saanud Eesti meedias üldkasutatavaks (näide: *Avalik pöördumine: toetades Ilvest aitame Eestit!* (2006)). Tähelepanekud avalike pöördumiste ülesehituse kohta on tehtud bakalaureusetööle eelnenud samateemalises seminaritöös (Kund 2009). Välja kujunenud avaliku pöördumise mudeli saab tinglikult jaotada kolmeks osaks:

1. Pealkiri – tihti kasutatakse pealkirjas seisukoha rõhutamiseks sõnapaari „avalik pöördumine“. Pealkirjas on enamasti välja toodud pöördumise adressaat ja probleemteema või –küsimus. Harvematel juhtudel on pealkirjas nimetatud ka pöörduja(d) või taotletav eesmärk, kuid enamasti need andmed pealkirja ei mahu.
2. Väiteline ja argumenteeriv autoritekst – enamasti iseloomulik rahulolematust teatud olukorraga. Olulisel kohal on kodanikualgatuslikkuse aspekt ehk taotlus asjaolude paranemisele hääleka sekkumise tagajärjel. Autoritekstis pöördutakse probleemi teadvustamiseks või lahendamiseks avalikkuse ja/või konkreetse isiku või institutsiooni poole. Pöördumise tekstile on sagedasti iseloomulik omapoolse seisukoha ja lahenduste välja toomine ning selle terav vastandamine hetkeolukorraga.
Harv pole ka konkreetsete nõudmistest esitamine. Olulisel kohal võrreldes muude (aja)kirjanduslike vormidega on avaliku pöördumise teksti range üheseltmõistetavus ja taotluslik konkreetsus. Viimane võib kanda kolme eesmärki: 1) anda võimaluse hilisemates aruteludes viidata avalikule pöördumisele kui algtekstile, 2) välistada väärarusaamade teke ja vastaspoolte katsed muuta arutelu demagoogiaks, 3) anda võimalus kolmandatele osapooltele pöördumisega ühinemiseks.

3. Autorite, allakirjutanute nimekiri – avalikule pöördumisele annab jõu sellele alla kirjutante nimekiri. Pöördumise võivad olla esitanud üksikisik või –isikud, ametnikud või organisatsioonid; isikunimede taha lisatakse tihti ka ametinimetused. Sagedasti jääb teadmata pöördumise teksti tegelik koostaja ning sellele allakirjutanud seisavad pöördumise taga võrdsetel alustel. See võib olla vajalik selleks, et säilitada pöördumise usutavus ja välistada mingi teise konnotatsiooni teke, et pöördumine võiks olla mõne allakirjutanu poolt rohkem survestatud, kui ülejäänute. Ulatuslikemate taotlustega avalikud pöördumised on sagedasti olnud mõnda aega avatud allkirjade kogumiseks.

Eelnimetatud vormi võib kanda tegelikult mistahes kirjalik petitsioon või avaldus, kuid avalikku pöördumist eristab neist ennekõike taotlus saada avalikustatud (juhul kui pöördutakse vaid *avalikkuse* poole) ja/või püüd rakendada avalikustamisest saadud mõju omakorda pöördumise toetuseks (juhul, kui pöördutakse *kolmanda osapoole* poole). Kui tavaline avaldus võib jõuda allikalt adressaadini ka ilma vahendajata, siis avaliku pöördumise tegeliku mõju määrab „kirjakandja“ ehk enamasti meedia. Avaliku pöördumise toimimise valem on seega kolmeliikmeline ja reaktsioon ei toimiks ilma keskmise liikme, ehk niinimetatud „meedia-eetri“ vahenduseta.

2.2. Avaliku pöördumise mõiste konstrueerimine ja põhjendused

Kuna avalik pöördumine kui mõiste on Eestis veel defineerimata, siis tuli enne bakalaureusetöö praktilises osas avalike pöördumiste kaardistama asumist esmalt määratleda, milliseid tekste tuleks lugeda avalikuks pöördumiseks ning milliseid mitte. Mõiste arutelu on välja töötatud samanimelise seminaritöö käigus (Kund 2009). Järgnevas loetelus on lahti kirjutatud kuus aspekti, mille alusel on käesolevas töös eristatud avalikke pöördumisi muudest ajakirjanduslikest või kodanikualgatuslikest kirjatöödest.

1. Avaliku pöördumise komponendid. Avalikuks pöördumiseks saab lugeda pöördumist, millel on olemas avaliku pöördumise kolm põhikomponenti (vt punkt 2.1 – Avalike pöördumiste ülesehitus).
2. Üleskutsed. Piir avaliku pöördumise ja üleskutse vahel on küllalt hägune – sagedasti kannavad üleskutsed avalike pöördumistega samu jooni, nagu sarnases stiilis pealkirjad, kindel adressaat (nt avalikkus) ja taotlus konkreetsele tegevusele. Tuleb aga tähele panna, et üleskutsetel puudub meedias sageli autoritekst, mis on avaliku pöördumise lahutamatu osa. Üleskutsete analüüsis ilmneb tihti, et tegu on meedia loodud produktiga (nt probleemartikkel, uudislugu *online*’is jms), mis on üles ehitatud isiku(te) või organisatsiooni(de) väidete pelgale refereerimisele ja seega on meedia algset sõnumit moonutanud. Ilmneb, et üleskutse on tegelikkuses sageli vahendatud ja näiline, ega pruugi peegeldada seda, et allikal ka tegelikke taotlusi oleks. Viimastel aastatel on üleskutse vorm leidnud jõulist kasutamist reklaamitööstuses - üleskutse oma käitumismustri või hoiakute muutmiseks võib sageli olla varjatud reklaam: näiteks Elu24.ee (2007) üleskutse hääletada ansambel Bedwetters võitjaks MTV muusikaauhindade galal.
3. Arvamusartiklid. Arvamusartikkel erineb avalikust pöördumisest oma vormilt ja taotluselt. Arvamusartikli tekst on avalikust pöördumisest pikem, argumenteerivam ega ürita enamasti teha konkreetseid avaldusi või kellegi poole nimeliselt pöörduda. Arvamusartiklitel puudub laiaulatuslik allakirjutanute hulk - enamjaolt saavad need olla kirjutatud ainult ühe inimese või organisatsiooni nimel, sest vastasel juhul kannataks argumentatsiooni usutavus. Siiski esineb arvamusartiklite hulgas ka selliseid erandeid, mille puhul on avalik pöördumine segatud pikema probleemianalüüsiga. Näiteks Jaak Jõerüüdi (2005) avaldus, milles ta pöördub rahva poole põhjendamaks tagasiastumist kaitseministri kohalt. Käesoleva uurimuse seisukohast võib seega ka väljaande arvamusküljel ilmunud artikkel olla avalik pöördumine, kui see on pöördumisena pealkirjastatud ning kindla adressaadiga.

4. Ajalehtede juhtkirjad. Kuigi meediaväljaannete juhtkirjad võivad kanda osa avaliku pöördumise komponentidest - näiteks autoritekst ja taotlus ühiskondlikele muutustele - siis ei ole neid siiski õige lugeda avalike pöördumiste hulka kuuluvateks. Juhtkiri on ajakirjaniku tööülesannete täitmise tulemus ning juhtkirja kui žanrisse on ettepaneku või üleskutse tegemine paljuski olemuslikult sisse kodeeritud. Juhtkirjade vaatluse alt välja jätmine ei tähenda aga sugugi, et ajakirjanik(ud) ei võiks esitada meedias avalikku pöördumist.
5. Kõned. On rohkelt juhtumeid kui kõned, mis samuti hõlmavad endas avalikule pöördumisele omaseid elemente, on leidnud nii trükimeedias kui ka televisioonis kajastamist täies mahus. Näitena võib siinkohal tuua presidendi vabariigi aastapäeva kõned või peaministri aastalõpusõnavõtu. Siiski ei saa kõnesid lugeda avalike pöördumiste hulka kuuluvateks nende žanrilise erinevuse tõttu. Kõnede puhul on paljuski tajutav asjaolu, et need on esitatud isiku ametikohustustest lähtuvalt ja täidavad pigem etiketinõudeid ja diplomaatilisi formaalsusi, kui alget muutuse toomiseks mingi probleemi kulgu ühiskonnas. Liiatigi ei saa näiteks riigijuhtide tähtpäevakõnede puhul rääkida kodanikualgatusel, mille üks väljendus avalik pöördumine on.
6. Avalikud kirjad. Avalikke kirju eristab avalikest pöördumistest vaid see, et need on pealkirjastatud avaliku kirjana ning enamasti suunatud konkreetsele isikule, isikute grupile või asutusele. On võimalik välja tuua, et hoolimata ettemääratud adressaadist on avalikud kirjad siiski suunatud kogu avalikkusele, kuna vastasel juhul ei edastataks neid meedia „hääletoru“ kaudu. Siit tuleneb, et avalikud kirjad kannavad - ehkki varjatumalt - sama eesmärki, kui avalikud pöördumisedki ning kuuluvad seega avaliku pöördumise mõiste alla.

2.3. Andmekogumise meetodi kirjeldus

Uurimustöö teises etapis - avalike pöördumiste kaardistamisel - on kasutatud iseseisvat väikesemahulist kvantitatiivuuringut. Kvantitatiivne meetod loob parimad võimalused, et vastavalt varem välja selgitatud tunnustele (vt punkte 2.1, 2.2) leida Eesti meedias ajavahemikul 2000-2008 ilmunud avalikud pöördumised.

Uurimuse lähtealustena tuli arvesse võtta asjaolu, et erinevatel põhjustel ei ole käesolevas töös võimalik antud ajavahemikul ilmunud avalikke pöördumisi kaardistada täies ulatuses. Selleks, et teha valik analüüsitavate meediakanalite vahel, tuli eelkõige lähtuda „avaliku pöördumise“ omadustest. Kuna avalikke pöördumisi iseloomustab päevakajalisus ning üldjuhul taotlus jõuda võimalikult laia auditooriumini, siis on selles bakalaureusetöös kanaliteks päevalehed Postimees ja Eesti Päevaleht. Laiema kaetuse saamiseks ka teiste meediaväljaannete lõikes on neile lisatud Google'i otsingumootori vasted otsingule „avalik pöördumine“.

2.4. Valimi moodustamise alused

Uurimus viidi läbi kahe üleriigilise päevalehe sisuanalüüsil ja ühe Interneti otsingumootori otsingutulemuste vastuste analüüsimisel. Üleriigilised päevalehed Postimees ja Eesti Päevaleht said analüüsitavateks eelkõige seetõttu, et nende väljaannete vorm ja eesmärk võiksid anda parimad eeldused, et just neid kanaleid kasutataks avalike pöördumiste edastamisel. Need eeldused on järgnevad:

1. Renomee. Päevalehed on Eesti kultuuri- ja inforuumis olnud traditsiooniliselt peamised avaliku foorumi rolli kandvad trükiväljaanded. Teiste väljaannetega kõrvutades on päevalehed oma teemavalikus orienteeritud aktuaalsusele ning *kodanik-riik* suhte portreeterimisele, millest kumab läbi suurenenud sotsiaalne vastutustunne.

Sellest tulenevalt võib eeldada, et avaliku diskussiooni algatamine võiks olla ühtmoodi oluline mõlema poole - nii väljaande enda kui ka pöördumise esitajate jaoks (mõistagi eeldusel, et konkreetne avalik pöördumine läbib toimetuse *gatekeeperite* valikusõela).

2. Ulatus. Hiljutiste uuringute järgi on Postimehe ja Eesti Päevalehe loetavus vastavalt 242 000 ja 120 000 inimest (EMOR, IV kv. 2008), millega nad hoiavad Eesti ajakirjandusväljaannete loetavuse tabelis esimest ja kuuendat kohta. Nende staatus on sarnasena püsinud ka analüüsitaval perioodil ehk viimasel üheksal aastal. Pöördumise koostajate vaatepunktist on aga just ulatus oluline faktor, sest see võib suuresti otsustada, kas pöördumisega saavutatakse soovitud tulemus või mitte.
3. Päevakajalisus. Avalikud pöördumised on sageli ajendatud päevapoliitilistest ja aktuaalsetest probleemidest Eesti ühiskonnas. Avalik pöördumine kui eraalgatuslik vastukäik või probleemiosutus omab kõige jõulisemat efekti just siis, kui see on tehtud ajal, mil poliitiline või ühiskondlik otsustusfaas on avatud muutusteks. Seega on kanalivaliku ja leviulatuse kõrval oluline ka pöördumise kiire ilmumine, mida päevalehed ka võimaldavad.

Päevalehtedes trükivalgust näinud avalike pöördumiste kaardistamiseks on läbi vaadatud ajalehtede Eesti Päevaleht ja Postimees kõik ilmunud numbrid ajavahemikus 2000-2008.

Avalike pöördumiste otsimise käigus puudusid eelistused selle kohta, millises ajalehenumbri rubriigis pöördumised kõige tõenäolisemalt ilmuksid ning seega said võrdse tähelepanu osaliseks kõik lehe alaosa.

Avalike pöördumiste kindlaks tegemisel ja nende eristamisel muudest sarnastest vormidest lähtuti põhimõtetest, mida on lähemalt kirjeldatud käesoleva bakalaureusetöö punktides 2.1 ja 2.2. Nendest punktidest tulenevad kolm erandit, mida ei ole käesolevas töös avalike pöördumiste alla loetud. Oma žanriliste erinevuste poolest jäid vaatluse alt välja kõned ja päevalehtede juhtkirjad. Samuti ei läinud avalike pöördumistena arvesse üleskutsed, millel puudub mõni avaliku pöördumise komponent (vt punkt 2.1).

Praktilise töö käigus märgiti otsingutulemused üles kronoloogilises järjekorras tabelisse (Lisa 1) ja nii, et tabelis kajastuks pöördumise viis põhilist karakteristikut:

1. Pöördumise esitamise aeg
2. Pöördumise esitaja või esitajad (allakirjutanud)
3. Pöördumise sisu lühikokkuvõte, probleemteema
4. Pöördumise adressaat
5. Viide allikale

Lisaks päevalehtedele on kolmandaks otsingukanaliks valitud Google'i otsingumootor, kuna see võimaldab leida pöördumised, mida päevalehtedes ei avaldatud ja mis on avalikkuse ette toodud teisi kanaleid kasutades. Otsingumootori puhul on piiranguks see, et nimekirja jõuavad vaid pöördumised, mis on leidnud avaldamist ka Internetis.

Internetiotsingu aluspõhimõttena on käesolevas bakalaureusetöös toetutud McQuaili (2000: 26) tähelepanekule, mille kohaselt Internet on saavutanud täieõigusliku omaette meediumi staatuse (varasemad meediateoreetikud on selles küsimuses olnud kõhkleva seisukohal). Internet toimib vaba meediakanalina selles ulatuses, mil määral on Internetti riputatud informatsiooni, millele ligipääs on piiranguteta. See tähendab, et kogu Internetti laetud teavet on võimalik nimetada Internetis kui meediumis „avaldatuks“ siis, kui teoreetiliselt on igal soovijal sellele vaba ligipääs. Niisiis ei oma käesolevas töös tähtsust see, millisel koduleheküljel, millises blogis või foorumis pöördumine on esitatud, sest selle üles riputamise fakt kinnitab selle avaldamist.

Otsing Google'i otsingumootoris viidi läbi terminile „avalik pöördumine“. Vastavalt otsingumootori tööpõhimõttele tulid vastuseks leheküljed või dokumendid, mille tekstis on esindatud sõnad „avalik“ ja „pöördumine“ kas eraldi või üheskoos.

Avalike pöördumiste kindlaks tegemisel ja nende eristamisel muudest sarnastest vormidest lähtuti põhimõtetest, mida on lähemalt kirjeldatud käesoleva töö punktides 2.1 ja 2.2. Selleks, et nendele punktidele vastavus oleks kontrollitav, pidi iga arvesse mineva avaliku pöördumise puhul olema kättesaadav selle täistekst.

Internetiotsingu omapärast tulenesid need erandjuhud, mille puhul ei olnud võimalik avalikku pöördumist arvata käesoleva bakalaureusetöö uuringutulemuste nimekirja. Need juhud on järgnevad:

1. Otsingumootor leidis üles viite avalikule pöördumisele, kuid lähemal uurimisel oli see uuringu teostamise hetkeks juba kustutatud ning ei leidunud ka alternatiivseid allikaid selle olemasolu kontrollimiseks. Seega puudus alus pöördumise olemasolu tõestamiseks ja selle sisu kindlaks tegemiseks.
2. Avalikku pöördumist on refereerinud teisene internetiallikas ja puudub viide algtekstile. Seega ei ole võimalust veenduda avaliku pöördumise tegelikus olemasolus ega selle vastavuses avaliku pöördumise vormile.
3. Otsingumootor leidis avaliku pöördumise viite pöördumise adressaadi andmebaasidest (üldjuhul kohalike omavalitsuste allüksuste protokollid), kuid puudub jälg sellest, et „avaliku pöördumisena“ esitatud dokument oleks kunagi ühegi meediumi kaudu avalik olnud. Seega on tõenäoline, et avaliku pöördumisena esitatud dokument oli oma olemuselt tegelikult avaldus ja selle nimetamine avalikuks pöördumiseks oli ekslik.

Praktilise töö käigus märgiti otsingutulemused tabelisse üles kronoloogilises järjekorras ja nii, et tabelis kajastuks pöördumise viis põhilist karakteristikut.

2.5 Andmekogumise tulemused

Eelnevates punktides kirjeldatud kvantitatiivuuringu meetodit kasutades õnnestus kaardistada 118 avalikku pöördumist, mille täielik nimekiri on toodud bakalaureusetöö lisas 1.

Kui Eesti Päevalehe ja Postimehe läbi töötamine näitas kätte pöördumised päevakajalises trükimeedias, siis Google'i otsingumootor laiendas otsingu haaret sedavõrd, et olulises mahus olid kaetud ka teised Eesti traditsioonilise meedia väljaanded.

Kõigi pöördumiste puhul oli võimalik välja tuua viis karakteristikut (vt punkt 2.4), mille alusel kanti need kogutud avalike pöördumiste koondtabelisse. Mõningate Interneti otsingu käigus leitud pöördumiste juures puudus nende avaldamise kuupäev, kuid see sai kindlaks tehtud tagantjärele, suheldes pöördumise esitanud inimeste või organisatsioonidega.

Tabelisse kantud avalike pöördumiste järel on kirjas ka viide või viited konkreetse pöördumise esinemisele mõnes teises (Interneti-) väljaandes. Siiski ei saa viidete arvust otseselt tuletada avaliku pöördumise populaarsust või meediakajastuste hulka, kuna Google'i otsingumootor välistab vaikimisi ennast kordavad otsingutulemused. Seega on allikate nimekiri mittetäielik.

2.6 Andmeanalüüsi meetodi kirjeldus

Kogutud avalike pöördumiste edasiseks tõlgendamiseks on kasutatud standardiseeritud sisuanalüüsi, mis võimaldab leida vastused enamusele töös püstitatud uurimisküsimustele. Töö käigus kodeeriti kõik leitud pöördumised kodeerimisjuhendi (Lisa 2) abil, et oleks võimalik nende ühis- ja erijooni võrdsel alusel võrrelda ning moodustuks järeltunde tegemiseks tarvilik statistika.

Kodeerimisjuhend on tinglikult jaotatud kuueks temaatiliseks alaosaks, mis vaatlevad iga kogutud avalikku pöördumist järgnevatest üldistest aspektidest: ilmumise aeg, pöördumise esitaja, ilmumise kanal, adressaat, pöördumise valdkond ning pöördumise eesmärk.

Kokku kasutab kodeerimisjuhend kahteist standardiseeritud koodi ning kolme „lahtist“ koodi. Pöördumise ilmumist kaardistavas blokis leitakse kodeerimisjuhendi abiga kogutud pöördumiste üldarv, iga pöördumise järjekorranumber ning täpne ilmumiskuupäev. Esitajate juures vaadeldakse nende grupeerumise vormi (milline inimeste või organisatsioonide kooslus on pöördumise esitanud), esitajate tegevusvaldkonda, hulka ning staatust (kellena end pöördumises esitletakse). Ilmumise kanali puhul on fookuses meediakanali roll ja olulisus (päevaleht, kohalik leht, erakondlik väljaanne või muu) ning see, kas pöördumine oli kajastatud paberväljaandes või Internetis. Adressaatide puhul kodeeritakse sarnaselt esitajatele nende tegevusvaldkond, hulk ja staatus. Pöördumise põhjuseid uurib kodeerimistabel vaadates seda, millises eluvaldkonnast on pöördumise esitamine olnud ajendatud, milles täpselt probleemi nähakse ning millist tulemust taotletakse pöördumist esitades.

Kodeerimisjuhendi kolm „lahtise“ vastusega koodi tulenevad asjaolust, et nende uurimisküsimuste puhul polnud võimalik koodi täpselt ette määrata. Need koodid uurivad pöördumiste esitajate ja adressaatide staatust ning pöördumises sõnastatud probleemi.

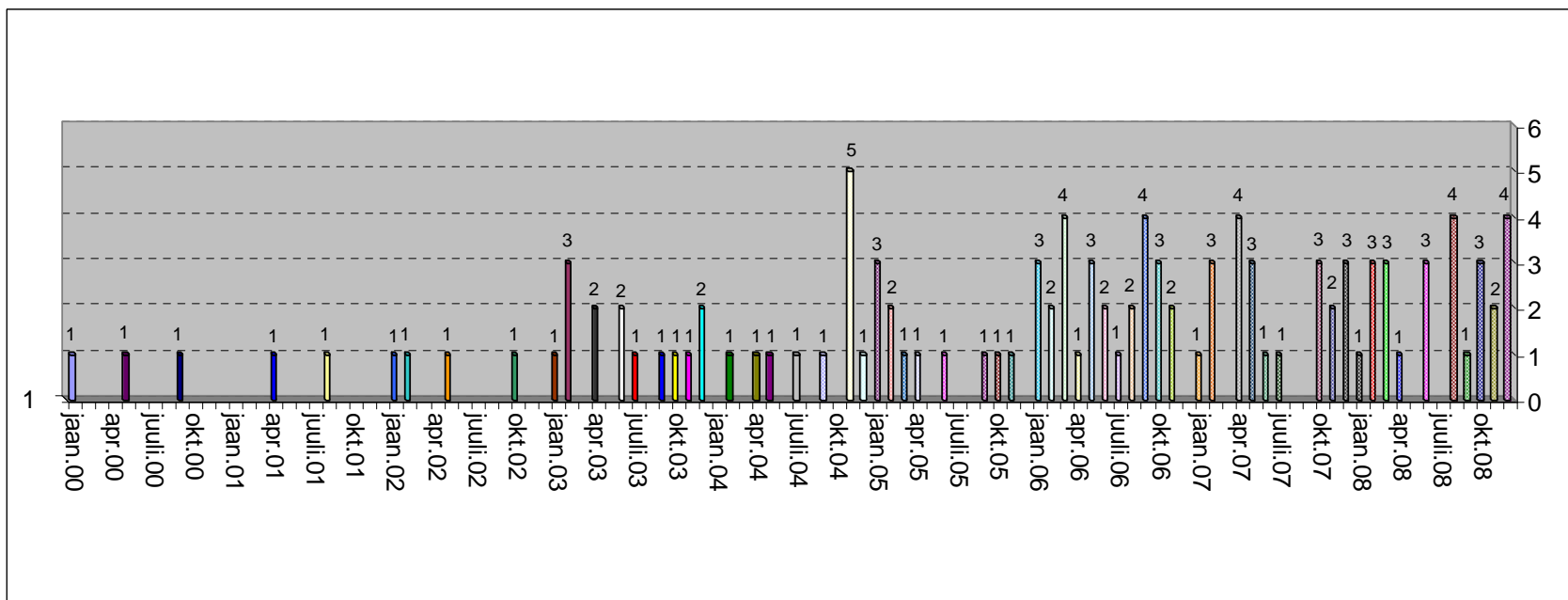
3. Tulemuste esitus ja analüüs

3.1 Pöördumiste ilmumise dünaamika

Uurimuses kaardistatud 118 avalikku pöördumist jagunesid üheksa aasta peale küllaltki ebaühtlaselt (joonis 1.1). Uuritud ajavahemikul ilmnes selge tendents, et esitatud pöördumiste arv ning sagedus ajaga kasvas.

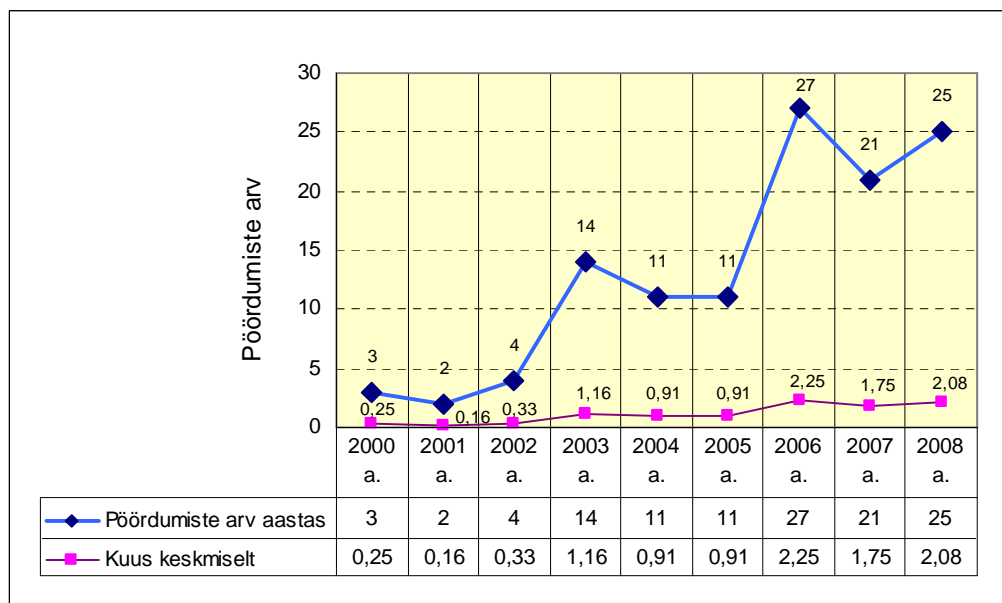
Siiski ei toimunud kasv ühtlases tempos, vaid eristatavad on kolm kolme-aastast tsüklit, mil pöördumiste arv on tõusnud uuele tasemele (joonis 1.2). Hüpped toimusid 2003. ja 2006. aastal, kui pöördumiste hulk võrreldes eelnenud aastaga kahekordistus. Pöördumiste sisuanalüüs näitab, et 2003. aasta puhul ei olnud äkilise kasvu põhjuseks teravate ühiskondlike valupunktide tekkimine, kuna avaldused jäid enamuses erinevatesse valdkondadesse ning olid ühiskonna seisukohalt pigem sekundaarse iseloomuga (Nt: *Mure Rahva Raamatu kaupluse sulgemise pärast, üleskutse toetada Talleksi jäästaadioni säilimist, taotlus nimetada emapalk vanemapalgaks jt.* Seevastu 2006. aastal tõstsid pöördumiste arvu kõrgele jõulised mängud siseriiklikul poliitilisel areenil: pöördumised seoses presidendivalimistega (4), seoses Sakala keskuse lammutamise ning „Viru poja“ ehitamisega (5), seoses põlevkivienergeetika tulevikuga (4). Viimasel kolmel aastal on pöördumiste hulk jäänud püsima ligilähedaselt 2006. aasta tasemele, mil õnnestus kaardistada 27 pöördumist.

Jooniselt 1.1 võib lugeda, et pöördumiste esitamine on üsna tugevasti sõltuvuses hooajast: aktiivsus kasvab kevaditi ja sügiseti, kõige vähem ilmub pöördumisi aga suvekuudel. Uuritava ajaperioodi suurim arv avalikke pöördumisi ilmus 2004. aasta novembris (5). Märtsis ja septembris 2006, aprillis 2007 ning augustis ja detsembris 2008 õnnestus kaardistada nelja pöördumise ilmumine. Neil kuudel ilmunud pöördumiste tugev omavaheline seos avaldub vaid 2006. aasta augusti-septembri puhul (presidendivalimised) ning 2007. aasta kevadel (aprillirahutused), ülejäänud nimetatud kuudel on tegu olnud eripalgeliste pöördumiste juhusliku sattumisega samale ajale.

Joonis 1.1 – Avalike pöördumiste arv kuude lõikes 2000-2008

Esitatud pöördumiste sagedust ja hulka analüüsidest tuleb aga arvesse võtta, et avalike pöördumiste leidmisele võis mõju avaldada uuringu retrospektiivsus. Nimelt on kaugemate aastakäikude puhul tõenäoline, et osa sellel ajal ilmunud avalikke pöördumisi ei ole vaatluse all olnud kanalites tänaseni säilinud ning seega ei leidnud need ka käesolevas uuringus kajastamist.

Joonis 1.2 – Avalike pöördumiste esitamise sageduse muutus aastate lõikes

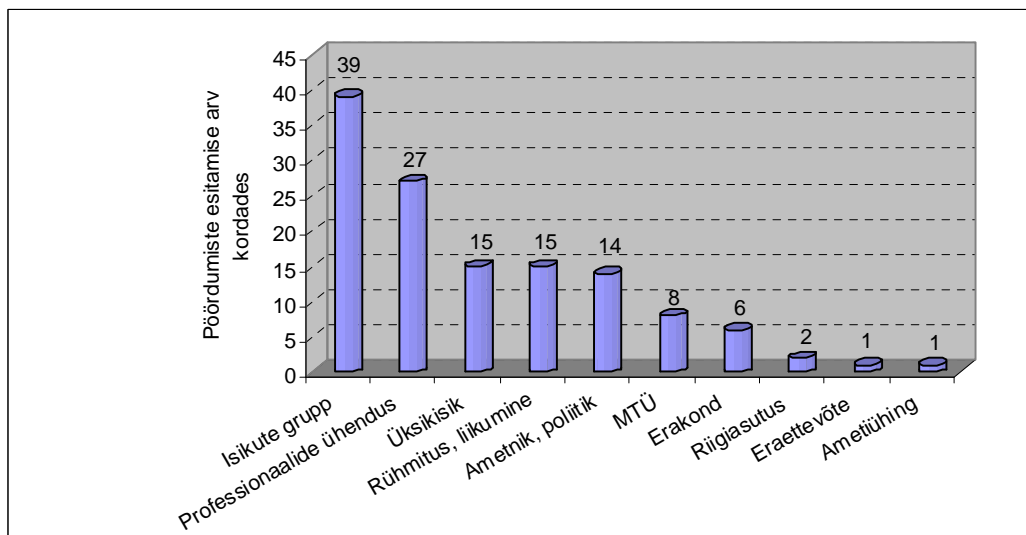
3.2 Avalike pöördumiste esitajad

Avalike pöördumiste esitajatena tõusevad enim esile (39 pöördumist) isikute grupid ehk kollektiivid, kes polnud enne pöördumist ühiselt organiseerunud, kuid tegid seda pöördumise tarbeks (joonis 2.1). Selliste pöördumiste puhul ilmneb sageli rõhuasetus allakirjutatute suurele hulgale, mille eesmärk on tõenäoliselt pöördumise „mandaati“ suurendada. Sageli on pöördumise algatamise taga initsiatiivgrupp, kes pöördumise Internetti üles riputab või käib isiklikult toetusallkirju kogumas (näide esimesest: www.ilvespresidendiks.net allkirjade kogumiskampaania, 26 881 allkirja (ilvespresidendiks.net 2006));

näide teisest: *Saaremaa VII küladepäeva avalik pöördumine maaelu probleemide kohta, 109 allkirja* (Aavik 2008).

Väga suure osa pöördumistest koostavad ka inimeste ametialased ühendused, mille liikmeid seob elukutse (27 pöördumist). Nende aktiivsuse taga võib oletada eelist, et liikmeid on lihtne koondada pöördumise koostamiseks (liikmed on seotud omavaheliste kontaktide ja infovõrgustike kaudu) ja organisatsiooni ühiskondlik maine võib hiljem hõlpsalt kasvatada pöördumise autoriteetsust (professionaalide tähelepanekud oma ala kohta peavad avalikkuse silmis tõenäoliselt paika). Näiteks: *Eesti filmiühingute ja filmifestivalide juhtide 7.02.2006 avalik pöördumine Pärnu linnavalitsuse poole seoses murega Pärnu Uue Kunsti muuseumi allesjäämise pärast* (Postimees Online 2006a).

Pea võrdsel arvul avalikke pöördumisi esitavad üksikisikud (15), rühmitused (15) ja poliitikud (14). Üksikisikute puhul on pea alati kriteeriumiks nende prominentsus, tavainimesed enda nimel üldiselt pöördumisi ei esita. Kõige harvem võtavad aga sõna mittetulundusühingud (8), erakonnad (6), riigiasutused (2), eraettevõtted (1) ja ametiühingud (1).

Joonis 2.1 – Avalike pöördumiste jagunemine ja nende ilmumise sagedus esitajate kaupa

Pöördumiste esitajate hulka (Tabel 1) jälgides selgub, et pooled avalikke pöördumisi esitanud isikute gruppidest ei ole suuremad kui 10 liiget. Üheteist kuni 100-liikmeliste gruppide osakaal on võrdlemisi väike, kuid pöördumiste arv kasvab suuremate kui 101-liikmeliste gruppide kategoorias. Seda toetab asjaolu, et pöördumise sõnumile allakirjutanute püüdmisel kasutatakse järjest enam Internetti ja isikute gruppide puhul peavad koostajad (ehk initsiatiivgrupp) sageli oluliseks allakirjutanute võimalikult suurt arvu. Kõige laiemal toetuspinna saavutanud isikute grupi pöördumisel oli kokku 26 881 allakirjutanut (*Avalik pöördumine veebilehel www.ilvespresidendiks.net* (Ilvespresidendiks.net 2006)).

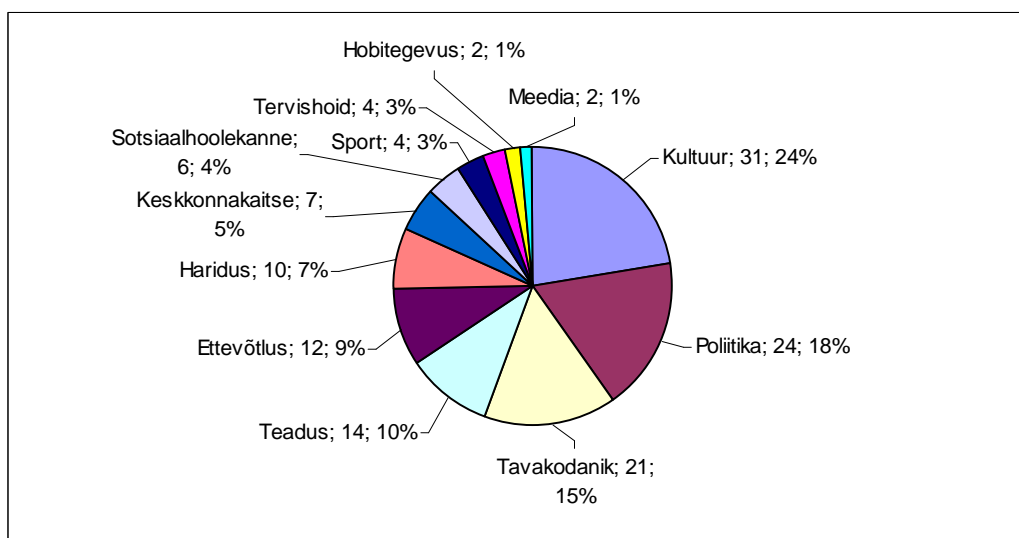
Tabel 1 – Avalike pöördumiste esitamise sõltuvus esitajate hulgast

Isikute grupi suurus	Esitatud pöördumiste arv
1 kuni 10 liiget	25
11 kuni 20 liiget	7
21 kuni 50 liiget	6
51 kuni 100 liiget	4
101 ja enam liiget	8
Mittetulundusorganisatsioonide arv	Esitatud pöördumiste arv
1 organisatsioon	29
2 kuni 10 organisatsiooni	16
11 ja enam organisatsiooni	2
Ametnike/poliitikute arv	Esitatud pöördumiste arv
1 ametnik	8
2 kuni 10 ametnikku	4
11 ja enam ametnikku	2
Erakondade arv	Esitatud pöördumiste arv
1 erakond	6
Riigiasutuste arv	Esitatud pöördumiste arv
1 riigiasutus	2
Eraettevõtete arv	Esitatud pöördumiste arv
1 eraettevõtte	1
Esitanute hulk määratlemata	8

Neil juhtudel, mil allakirjutanute arvu pole võimalik hoogsalt kasvatada, ilmneb sageli, et initsiatiivgrupp panustab sümboolsusele, mis esitaks teatavat jõuvahekorda. Näiteks esines pöördumisi, millele alla kirjutanute hulk oli taotluslikult silmatorkav (*Nt 100 alla kirjutanut pöördumisel, mis taotleb taastuvenergia jõulisemat arendamist* (Talveakadeemia.ee 2006), *200 alla kirjutanut taotlusel asendada emapalk vanemapalgaga* (Kalamees 2003) jt).

Isikute gruppide kõrval ülejäänud pöördumiste esitajad – mittetulundusorganisatsioonid, poliitikud, erakonnad, riigiasutused ja eraettevõtted – allakirjutanute hulgale sedavõrd suurt rõhku ei pane. Selle taga võib näha taotlust siduda pöördumised vaid enda nimega (eriti mittetulundusorganisatsioonid, poliitikud) või seda, et nad ei näe oma poliitilis-majandusliku rolli tõttu võimalust kellegagi ühineda (eriti erakonnad, eraettevõtted). Näiteks *Eesti Iseseisvuspartei avalik pöördumine riigijuhtide poole nõudega jätta ratifitseerimata Lissaboni lepe* (Iseseisvuspartei.ee 2008).

Pöördumiste esitajad jagunevad tegevusvaldkonnalt kolme suuremasse gruppi (joonis 2.3). Suurim hulk avalikke pöördumisi (57% juhtudest) esitatakse kultuuri või poliitika valdkonnas tegutsejate või tavakodanike poolt. Enam kui neljandiku on koostanud teaduse, ettevõtluse ja haridusega tegelejad ning muude pöördumiste puhul on aktiivsemad keskkonnakaitse ja sotsiaalhoolekande ala esindajad (9%).

Joonis 2.3 – Pöördumiste esitajate jagunemine tegevusvaldkonna alusel (*valdkond; pöördumiste arv; protsent kogutud pöördumiste hulgast*)

Võrreldes esitajate tegevusvaldkondi pöördumiste temaatikaga (joonis 4.1) tuleb tugevalt esile, et suurimad esitajate grupid (kultuuritegelased, poliitikud, haridustöötajad) ei piira oma sõnavõtte erialastele teemadele, vaid esitavad küllalt laia amplituudiga avalikke pöördumisi.

(Näiteks: *Teater NO99 kollektiivi pöördumine mõistmaks hukka põlevkivienergeetika kasutamise Eestis* (Postimees Online 2006b), *80ne kultuuritegelase avaldus toetamaks presidendikandidaat Toomas Hendrik Ilvest* (Tarbija24.ee 2006) jt).

Samal ajal kui 24% pöördumistest tuleb kultuuritöötajate sulest, siis vaid 5% pöördumistest puudutab ka tegelikult kultuurivaldkonda. Sama suundumus ilmneb ka haridustöötajate puhul – 17% pöördumiste autorid on tegevad teadlaste või haridustöötajatena, kuid vaid 9% pöördumistest käsitleb haridust.

Kuigi käesolevas töös on avalikku pöördumist käsitletud eelkõige kodanikualgatusliku meetmena, siis Eesti tingimustes näitavad uuringutulemused (joonis 2.3), et tavakodanikest mõnevõrra sagedamini kasutavad avalikku pöördumist poliitvaldkonna esindajad (vastavalt 15% ja 18%). Poliitikute puhul on avalike pöördumiste ajenditeks põhiliselt formaalne omavaheline avalik suhtlus või suhtlus valijatega. Näiteks: *IRL juhtfiguuride avalik pöördumine erakonnakaaslaste poole seoses murega erakonnasiseste erimeelsuste pärast* (Postimees Online 2006c); *haridusminister Tõnis Lukase avalik pöördumine teavitamaks otsusest tõsta pedagoogide palgamäära 2008. aasta riigieelarves* (Haridus- ja teadusministeerium 2007).

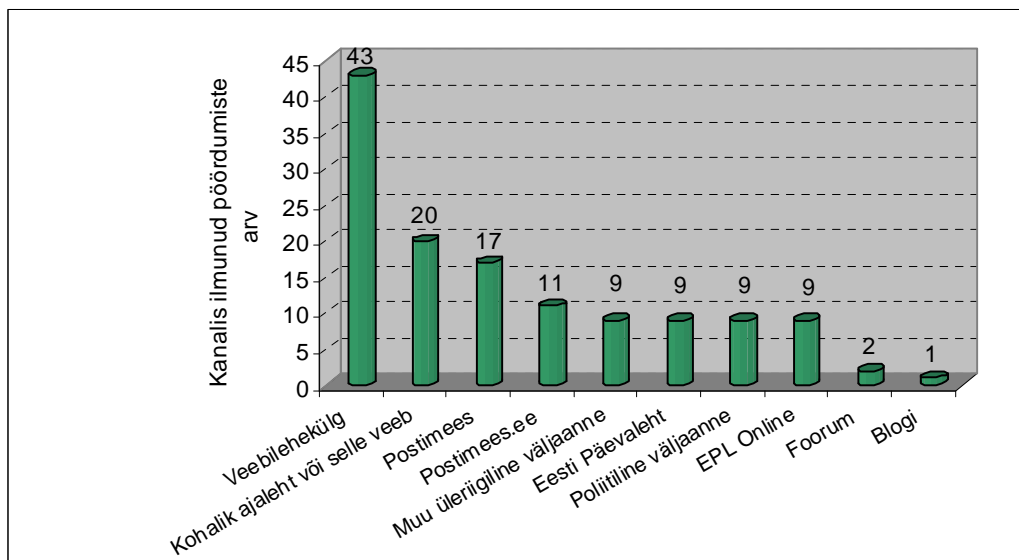
Omakorda kõige harvem võtavad avalike pöördumiste läbi aga sõna meediatöötajad (1%), harrastustegevusega tegelejad (1%) ning tervishoiutöötajad (3%).

3.3 Avalike pöördumiste ilmumise kanalid

Lõviosa kaardistatud avalikest pöördumistest (43) ilmus Interneti veebilehekülgedel (joonis 3.1), mis viitab ühest küljest sellele, et Internet on pöördumiste esitamise kanalina populaarne ning teisest küljest annab tunnistust sellest, et trükimeedia suhtub avalike pöördumiste avaldamisse viimasel paaril aastal tuntava kriitikameelega.

Trükimeediast avaldas pöördumisi kõige sagedamini (20 korral) kohalik ajaleht (enamasti maakonnaleht), päevalehtedest Postimees (17 korral). Ilmneb, et avalikke pöördumisi kasutavad arvestataval määral (9-1 juhul) ka poliitilised väljaanded, millest olid aktiivseimad poliitikute blogid (eelkõige Kristiina Ojuland), erakondade siselehed ja kohalike omavalitsuste häälekandjad (koduleheküljed, lehed).

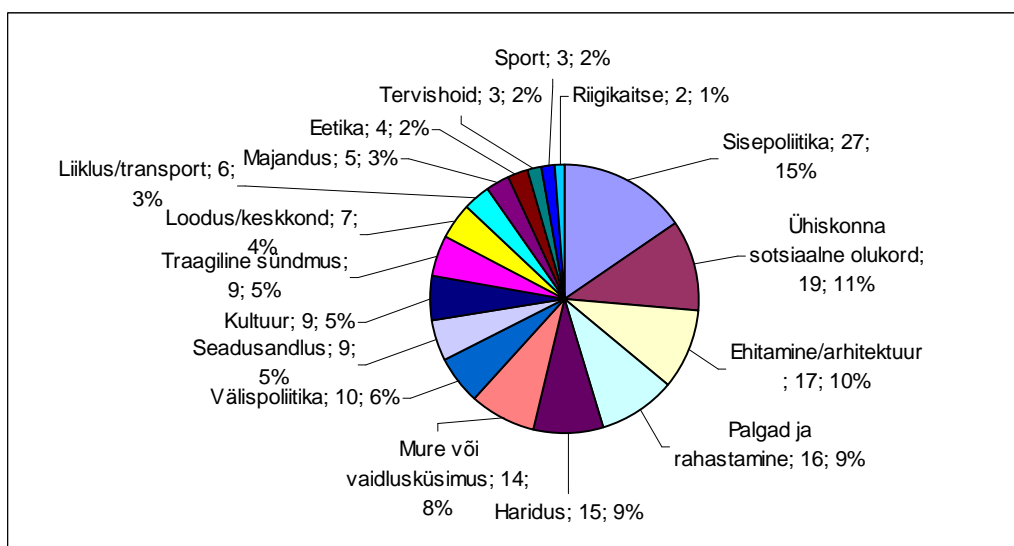
Kahest uuritud päevalehest on avalike pöördumiste avaldamisel olnud aktiivsem Postimees, kes on pöördumised paberlehes ära trükinud 17 korral ning veebis 11 korral. Eesti Päevaleht on avalike pöördumiste avaldamisse suhtunud suurema kriitikameelega, trükkides ära 9 ja avaldades Internetis samuti 9 pöördumist.

Joonis 3.1 - Avalike pöördumiste jagunemine ja nende esinemise sagedus ilmumise kanali järgi

3.4 Avalikes pöördumistes käsitletavat valdkonnad

Kogutud avalikud pöördumised jagunesid 17-sse teemavaldkonda (joonis 4.1). Samal ajal kui pöördumiste esitajadena võtavad valdavalt sõna konkreetsete eluvaldkondade ning ametite esindajad (joonis 2.3), siis nende käsitletav temaatika on sageli märksa universaalsem. See tähendab, et probleeme nähakse ja neist räägitakse ka väljaspool oma tegevusvaldkonda. Näiteks on sotsiaalhoolekandes tegevad inimesed esitanud vaid 4 protsenti kõigist pöördumistest, kuid ühiskonna sotsiaalset olukorda lahkab tervelt 11 protsenti avalikest pöördumistest. Seega võib öelda, et on teatud väärtused, mille eest kodanikud seisavad ametist hoolimata. Näiteks: *15 Eesti kultuuritegelase avalik pöördumine taotlusega, et Eesti distantseeriks end Iraagi sõjast* (Bahamapress.org 2003).

Joonis 4.1 - Avalikes pöördumistes käsitletavat valdkonnad (valdkond; pöördumiste arv; protsent kogutud pöördumiste hulgast)

Kõige olulisemateks pöördumise esitamise ajenditeks kujunesid sisepoliitikat (15%), ühiskonna sotsiaalset olukorda (11%) ja ehitamist/arhitektuuri (10%) puudutav probleemaatika. Ühe põhjusena nende teemade esile kerkimisel võib näha seda, et seda tüüpi ühiskondlike lahkkelide puhul õnnestus aktiveerida sõna võtma paljude eri valdkondade esindajaid, kellel ei pruukinud probleemiga olla ametialast seost.

Avalike pöördumiste võtmeteemadeks, mis jäid muutumatuks läbi uuritava üheksa aastase perioodi, kujunesid ühiskonna sotsiaalne kihistumine ning ebavõrdsus, madalad palgad ning alarahastamine (eelkõige kiirabi, päästeteenistus, politsei, haridustöötajad) ja probleemid haridussüsteemiga kõigis astmetes.

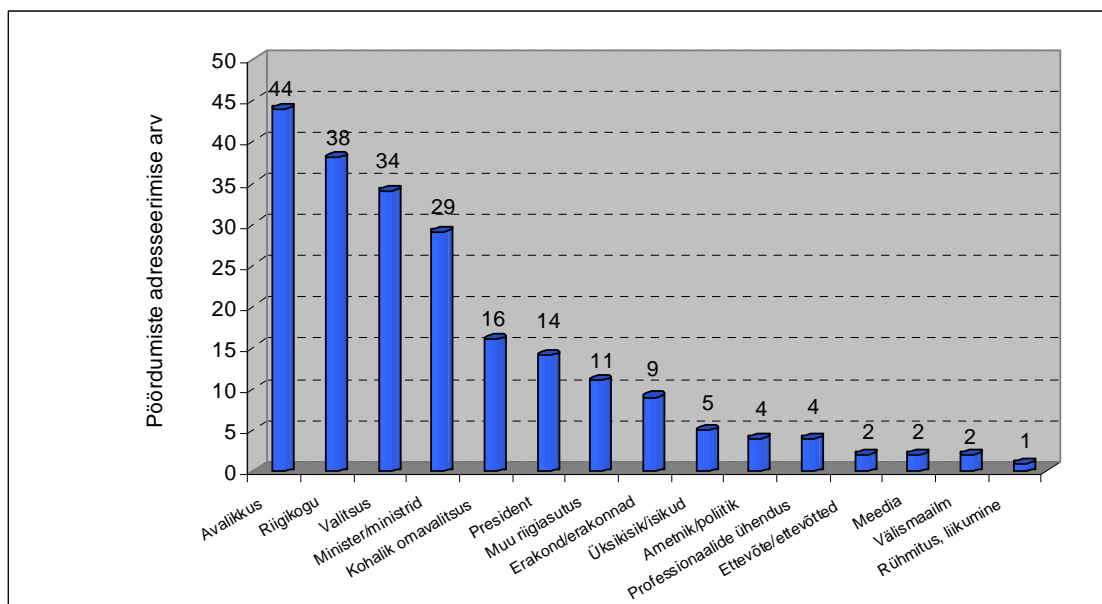
Ehitisi ning arhitektuuri puudutavate avalike pöördumiste suure osakaalu (10%) taga võib näha eelkõige Eesti Arhitektide Liidu ja teiste loomeliitude aktiivsust avaliku pöördumise kui kommunikatsioonivahendi kasutamisel. Suuresti nende arvele saab kirjutada kaks jõulisemat avalike pöördumiste kampaaniat viimase üheksa aasta jooksul, milles taotleti Vabadussamba konkursi tulemuste tühistamist ja Sakala keskuse alles jätmist.

3.5 Avalike pöördumiste adressaadid

Kõige sagedasemalt on avalikud pöördumised adresseeritud avalikkusele – 44-l korral (joonis 5.1). Siiski on pöördumiste adresseerimisel küllalt tuntav, et avalikkust peetakse pigem kaasadressaadiks (keda tuleks pöördumise esitamise faktist teavitada ja kaasa haarata) kui sihtadressaadiks (keda tahetakse pöördumisega mõjutada). Pöördumiste üldsummas on olulisim sihtadressaat olnud valitsus: tervele valitsuskabinetile (34) ja eraldi ministritele (29) on pöördumisi adresseeritud kokku 63 korral.

Pöördumiste olulisimad adressaadid on täidesaatva ning seadusandliku võimu esindajad; enam kui poole vähem adresseeritakse pöördumisi muudele riigiasutustele või suuresti esinduslikku rolli täitvale presidendile. Kõnekas on seegi, et pöördumised on väga harva suunatud poliitikule, kes ei ole võimupositsioonil valitsuses (vaid neljal korral). Samuti pöördutakse vähe konkreetsete erakondade poole - märksa sagedamini on adressaadiks kõik riigikogu fraktsioonid üheskoos.

Kui pöördumiste esitajate hulgas (joonis 2.1) domineerisid isikute grupid, professionaalide ühendused ning üksikisikud, siis adressaatide enamusjärjestuses on olukord vastupidine. Avalikud pöördumised on tugevalt orienteeritud riiki või kohalikku omavalitsust valitsevate jõudude mõjutamisele; väga harva peetakse põhjendatuks pöörduda üksikisikute, eraettevõtete või vabatahtlike organisatsioonide poole. Seega on avalike pöördumiste kommunikatsioon küllaltki ühesuunaline, liikudes võrdlemisi väikestelt motiveeritud isikute gruppidele avalikkuse ning riigisektori suunas.

Joonis 5.1 - Avalike pöördumiste jagunemine ja nende esinemise sagedus adressaatide kaupa

3.6 Avalike pöördumiste eesmärgid ja antavad hinnangud

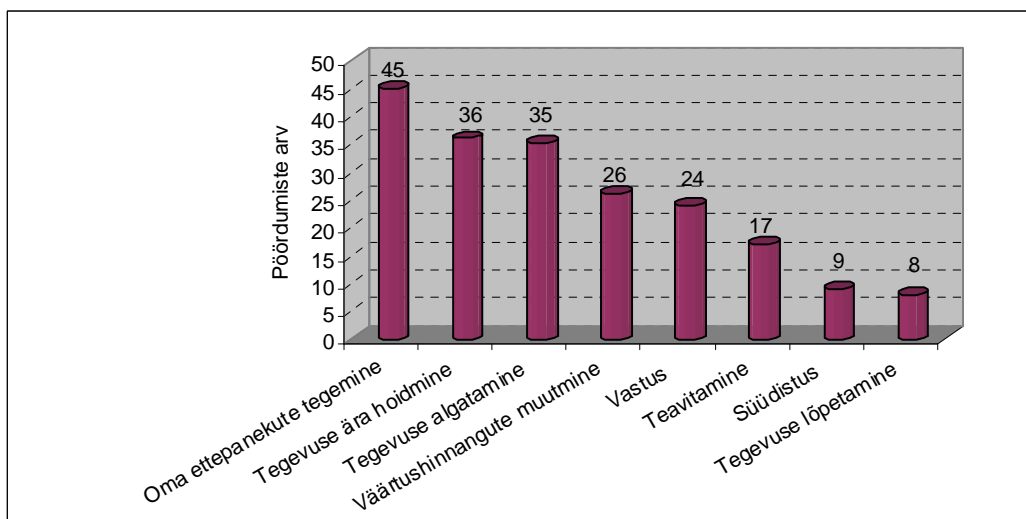
Avalike pöördumiste standardiseeritud sisuanalüüsil (joonis 6.1) ilmnes, et peamiselt kasutatakse avalikke pöördumisi vahendina toomaks esile mingi probleemi olemust ja sealjuures tegemaks omapoolseid ettepanekuid probleemi lahendamiseks (45 juhul). Näiteks: *Lohetajate avalik pöördumine OÜ Nelja Energia poole seoses avamere tuulepargi rajamise riskidega lohesportlaste ja surfarite jaoks* (Paap.ee 2008).

Väga oluliseks pöördumise esitamise ajendiks (36 juhul) oli aga mingi planeeritava tegevuse ära hoidmine (Nt *vastuseis Sakala keskuse lammutamisele* (Postimees Online 2006d), *protest õpetajate palgatõusu võimaliku ärajätmise vastu* (Rondik 2008) jt). Sama sageli (35 juhul) taotletakse pöördumistes teatud tegevuse algatamist (Nt *võtta kasutusele vähivaktsiin* (Jõgeva Maavalitsuse kodulehekülg 2007), *keelustada prostitutsioon* (Naisliit.ee 2007) jt).

Sage on avalike pöördumiste taotlus muuta adressaatide väärtushinnanguid (26) või esitada pöördumise kaudu avalik vastus või kommentaar (24). Näiteks:

„Kahjuks vaadeldakse prostitutsiooni kui midagi kauget ning prostituuti kui tundmatut ja seepärast võõrast inimest. Ometi on ta kellegi tütar, õde, sugulane või tuttav ././ Käes on aeg otsustavalt tegutseda ning poliitikud peavad olukorra muutmiseks käiku panema riigi kõik võimalused. Otsustavaks tegutsemiseks tuleb kõigepealt silmad avada. ././ Ainult pime ei näe, et prostitutsioon ja inimkaubandus on omavahel tihedalt seotud. Ainult südametu ei tunneta, et tegu on kaasaegse orjaturu ohvritega.“ (Naisliit.ee 2007).

Mõningatel juhtudel on eesmärgiks ka teavitamine (9), harvemini süüdistamine (9) või katse mingit juba käigus olevat tegevust või protsessi lõpetada (8).

Joonis 6.1 - Avalike pöördumiste esitamise eesmärgid ja nende esinemise hulk

Avalikes pöördumistes antavad hinnangud tulenevad sageli pöördumise olemusest, et sõna võetakse mingil probleemi ajendil (tabel 2).

Tabel 2 – Avalikes pöördumistes antavad hinnangud (*hinnang; pöördumiste arv; protsent kõigist esinenud hinnangutest*)

Pöördumises antavad hinnangud	Pöördumiste arv	%
Negatiivne kolmanda osapoole suhtes	43	36
Neutraalne, ei anna hinnanguid	42	36
Nii kiitev kui laitev	30	25
Positiivne kolmanda osapoole suhtes	3	3

Sellest tulenevalt ollakse pöördumistes sageli keeleliselt küllalt emotsionaalne ning kritiseeritakse kas pöördumise adressaati või, märksa sagedamini, mõnda kolmandat osapoolt (43 juhul). Näiteks:

„Loodan, et õpite tulevikus õige ja vale vahel vahet tegema /../ On kurb, et vedasite ka kõigi Eesti iluduskuningannade maine alla...” (Kirss 2005)

„Mina, Eesti Vabariigi kodanikuna, tunnen vastutust selle riigi ees. Kas tunned ka sina, riigikogu liige või tunned vaid vastutust oma erakonna ees? Ka sellise erakonna ees, kellel ei ole püha ei põhiseadus ei ametivanne, kes sunnib sind murdma oma ametivannet?” (Aaskivi 2006).

[Riigikogule:] *„Rahvas näeb te valed läbi juba lähitulevikus /../ Meie arvates ei suuda te vältida Venemaa-poolset Eesti ülevõtmist, mida tehakse majanduslike vahenditega ja „viiendat kolonni” rakendades. Ühtlasi nõuame tõkete kõrvaldamist Eesti rahvusliku majanduse arenguteelt /../ Juhul, kui te seda ei oska teha, siis oleme valmis teid õpetama, kuidas seda teha.”* (Iseseisvuspartei.ee 2008)

Paljudel juhtudel säilitatakse aga sihilikult neutraalset stiili, mille põhjuseks võib olla soov näidata, et pöördumises taotletav eesmärk tooks kasu kõigile ühiskonna osapooltele (42 juhul).

Sageli luuakse pöördumised tasakaalustatult, tuues välja nii osapoolte kiituse kui ka kriitika (30 juhul). Üksikutel juhtudel on pöördumine muude osapoolte suhtes ka ainult positiivne, enamasti on sel puhul tegu teavituslikku eesmärki kandvate pöördumistega. Näiteks: *Hansapanga Grupi peadirektori Erkki Raasukese avalik pöördumine panga aktsionäride poole seoses ametisse astumisega* (Raasuke 2005).

4. Diskussioon ja kokkuvõtted

4.1 Vastavus uurimisküsimustele

Bakalaureusetöö käigus õnnestus leida vastused kõigile kaheksale uurimisküsimusele. Avaliku pöördumise mudelit iseloomustavad kolm põhilist komponenti – adressaati ning probleemi tuuma kajastav pealkiri, argumenteeriv tekst ning allakirjutanute nimekiri. Töö ühe tulemusena said avalikud pöördumised eristatud muudest sarnastest argumenteerivatest vormidest nagu juhtkiri, üleskutse ning kõned.

Avalike pöördumiste kõige laialdasema leviku kanalina tulid esile veebileheküljed, kohalikud ajakirjanduslikud väljaanded ning üleriigiline päevaleht Postimees. Pöördumiste esitamine on vaadeldava perioodi jooksul hoogustunud, enim kasvas avalike pöördumiste kasutamine 2003 ja 2006 aastal.

Peamiselt esitavad avalikke pöördumisi isikute grupid ning ametialased ühendused. Omakorda pöördumised on enamasti suunatud riiki juhtivatele jõududele. Peamised pöördumise esitamise ajendid on sisepoliitika, ühiskondlik sotsiaalne tasakaal ning palkade ning rahastamisega seonduv.

Pöördumiste eesmärkideks on kõige sagedasemalt ettepanekute tegemine mingi protsessi algatamiseks või teatud planeeritava tegevuse ära hoidmine. Sageli on pöördumised emotsionaalse keelekasutusega ning annavad kolmandatele osapooltele negatiivseid hinnanguid.

4.2 Diskussioon

Bakalaureusetöö teoreetilises osas töötati välja Eestis tavapäraseks kujunenud avaliku pöördumise mudel. Uuringu praktilise töö tulemusena kaardistatud 118 avalikku pöördumist vastasid üldmodelile ja sellest erinevaid avalikke pöördumisi ei esinenud.

Uurimuses kaardistatud Eesti Päevaleht ja Postimees näitasid kätte üheksal aastal ilmunud pöördumised päevakajalises trükimeedias, Google'i otsingumootor laiendas otsingu haaret ka teistele Eesti traditsioonilise meedia väljaannetele ning veebilehekülgedele.

Siiski on oluline tähele panna, et käesoleva töö meetodit ja uurimuse retrospektiivsust arvestades ei saa tulemusi lugeda täielikeks. On tõenäoline, et osa avalikke pöördumisi jäid uurimuse valimist välja või polnud uurimuse läbiviimise ajaks enam kättesaadavad.

Kõigi pöördumiste puhul oli võimalik välja tuua viis karakteristikut (punkt 2.4), mille alusel kanti need kogutud avalike pöördumiste koondtabelisse (lisa 1).

Avalike pöördumiste analüüsil saadud tulemusi võib üldjoontes lugeda ootuspärasteks. Pöördumiste esitamise sagenemine uuritud üheksa-aastase perioodi jooksul on lähedases seoses kodanikuühiskonna arenguga ning põhjustatud soovist ühiskondlikes protsessides sõna sekka öelda. Siiski jääb varjatuks, kas ajutised avalike pöördumiste ilmumise osalised vähenemised 2004, 2005 ja 2007. aastal on tingitud oluliste ühiskondlike protsesside vähesusest, avaliku pöördumise väärtuse devalveerumisest või uuringu eripärast.

Esitatud avalikke pöördumisi analüüsides nähtub, et avalik pöördumine polnud 21. sajandi alguse Eestis enam mingi haruldus, kuid esialgu veel võrdlemisi äärmuslik abinõu. Sellest annab tunnistust pöördumise esitamise ajendite võrdlus – kui sajandi alguses oli pöördumise põhjuseks enamasti tõsiseltvõetav oht kriisiolukorra tekkele (*Põlevkivielektriijaamad on amortiseerunud, Päästeameti alarahastamine toob turvalisusprobleemid jt*), siis hilisematel aastatel järjest enam ka endale tähelepanu tõmbamine (*Missikandidaatide ettepanekud Eesti elu parandamiseks, Erkki Raasuke võtab üle Hansapanga peadirektori ametikoha jt*). Seega võib oletada, et vabameelsema suhtumise kujunemisega avaliku pöördumise koostamisse on kaasnenud selle sagedasem kasutamine kommunikatsioonivahendina.

Uurimuse tulemustest ilmneb, et avalikud pöördumised on Eestis enamjaolt ühesuunalise kommunikatsiooni kanal ja suunatud kodanikelt riiki juhtivatele jõududele eesmärgiga mõjutada mingi vaidlusküsimuse tulemust (Joonised 5.1 ja 6.1). Enim võtavad pöördumistes sõna isikute grupid ja professionaalide ühendused (Joonis 2.1). Suure kaaluga on pöördumiste esitajate hulgas vabatahtlike roll. Lagerspetz (2007: 153) on seda põhjendanud nii:

„/./Nad on inimeste igapäevaelu ja selles esile kerkivate taotluste ja probleemidega (ehk nn elavikuga) palju otsesemalt seotud kui traditsioonilised poliitilised institutsioonid ning seetõttu ka võimelisemad nendele lahendusi pakkuma ja neid avalikku arutellu tooma.“

Teemad, mida avalikes pöördumises puudutatakse, jagunevad 17 eri kategooriasse, milles domineerivaid kategooriaid märgata ei ole (Joonis 4.1). Kõige sagedasemalt on pöördumised ajendatud sisepoliitikast; läbi aastate on olulisel kohal püsinud sotsiaalse võrdsuse temaatika, palkade-toetuste küsimused ning haridussüsteemi ülesehitus. Jooniseid 4.1 ja 2.3 kõrvutades näeme, et vaatamata Eesti Vabariigi liberaalsele kapitalistlikule ühiskonnakorrale ei ole avalike pöördumiste temaatikas raha ja ettevõtlusküsimused sugugi olulisel kohal.

Pöördumiste esitajatest 9 protsenti on tegevad ettevõtluses, kuid majandus on avalike pöördumiste teemaks vaid 3 protsendil pöördumistest. Seevastu on sotsiaalhoolekandes tegevad inimesed esitanud vaid 4 protsenti kõigist pöördumistest, kuid ühiskonna sotsiaalset olukorda lahkab tervelt 11 protsenti pöördumisi. Eelnevast nähtub, et peab leiduma teatud eriala-grupp, kes võtab olulisel määral sõna väljaspool oma tegevusvaldkonda.

Võtmerolli võivad siin mängida kultuuritegelased, kellest suurt hulka saab selle uurimuse tulemuste alusel kirjeldada kui tavapärasest suurema sotsiaalse vastutustundega inimesi. Samal ajal kui veerand avalike pöördumiste esitanutest on tegevad kultuurivaldkonnas, siis vaid 5 protsenti kõigist esitatud pöördumistest puudutab reaalselt kultuuritemaatikat.

Poliitikavaldkonnas tegevate inimeste või organisatsioonide suur osakaal (18 protsenti) avalike pöördumiste esitajate hulgas on mõnevõrra üllatav. Poliitikute huvi avalike pöördumiste vastu võib tõsta asjaolu, et pöördumised saavad üldjuhul laia kajastust ning nende sisu (kui pöördumine on juba läbinud toimetuse valikusõela) tsenseerivad meediaväljaanded harva. See teeb avalikust pöördumisest hea vahendi sihtgruppidega suhtlemisel ning oluliste poliitsignaali kiirel edastamisel (Nt: *haridusminister Tõnis Lukase pöördumine, milles ta esitleb valitsuse otsust haridustöötajate palgamäärade tõstmisest* (Haridus- ja teadusministeerium 2007); *kaitseminister Jaak Jõerüüdi avaldus Eesti ühiskonnale, milles ta põhjendab tagasiastumist ministri kohalt* (Jõerüüt 2005) jt).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et avalikud pöördumised on Eestis eelkõige sotsiaalsete, ühiskondlike ja sisepoliitiliste sõnumite kandjad.

Väga kõnekas on avalike pöördumiste puhul nende esitamise eesmärk. Antud uuringus õnnestus avalikud pöördumised nende taotluse alusel jagada kaheksasse kategooriasse (Joonis 6.1). Sagedasem taotlus oli oma ettepanekute tegemine (45 juhul). See näitab, et avalike pöördumiste roll Eestis ei ole olla pelgalt avalikuks hääletussedeliks poliitikute poolt ette määratud valikuvõimaluste kiitmisel või laitmisel, vaid eelkõige on avalik pöördumine eestlaste jaoks võimalus ise uute ideedega välja tulla.

Muuhulgas pöördumise esitamise põhjusena kolmandale kohale tulnud „Tegevuse algatamine“ näitab, et nende ideede täideviimist julgetakse ka häälekalt nõuda. Seda võib näha ka pöördumiste sõnastuses, näiteks:

„Tartu Rahu Põlistamise Selts (TRPS) nõuab, et Eesti Vabariigi valitsus võtaks tagasi oma allkirja häbiväärselt piirilepingult ja Riigikogu denonsseeriks omalt poolt 20.06.2005 ratifitseeritud Eesti-Vene piirilepingu, mille Venemaa on ühepoolset tühistanud.“ (Põlluaas 2005)

„Mitu ja kui tõsist juhtumit on vaja, et see sõnum tegudeni viiks? Hinnates reaalselt kõiki tõsiseid riske mida vaadet reostav surmamast koos vaierite rägastikuga selle praeguses asukohas kaasa toob, oleme veendumusel, et jõhkrale 100 meetrisele monstrumile peab leiduma sobivam koht ././ Nõuame surmamasti teisaldamist enne surfi- ja suvehooaja algust!“ (Paap.ee 2008)

Olulisuselt teine pöördumiste esitamise põhjus (36 juhul) oli aga „teatud tegevuse ära hoidmine“. See tulemus võib anda põhjust muretsemiseks, sest viitab eelkõige sellele, et ühiskonnale oluliste asjade otsustamisel ei toimu Eestis piisavalt avatud arutelu. Küllalt sageli leiab kaardistatud pöördumiste loetelust juhuseid, kus oluliste huvigruppide häält pole esialgsetes otsustusprotsessides kuulda võetud ja nad püüavad arengute kulgu muuta tagantjärele. Näiteks *vastuseis Sakala keskuse lammutamisele* (Postimees Online 2006d); *Professorite avalik kiri: pronkssõduri teisaldamises peituvad riskid* (Postimees Online 2007) jt).

Käesoleva uurimustöö meetod ei võimalda teha kaugeleulatuvaid järeldusi avalike pöördumiste mõju kohta Eesti ühiskondlikele arengutele. Küll aga võib välja tuua pöördumisi, mille taotlus mõni aeg hiljem ka realiseerus. Näiteks Eesti Haridustöötajate Liidu 28.10.2008 pöördumine (www.virumaa.info 2008) sooviga *sätetada pedagoogide õigused seadusega* on tänaseks päädinud uue Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse jõudmisega Riigikokku.

Seda, kas avaliku pöördumise kui kodanikuühiskonna kommunikatsioonivahendi roll tulevikus kasvab või kahaneb, on keeruline ennustada. Kaasajal on ilmne tendents, et avalikud pöördumised ilmuvad järjest sagedamini just Internetikeskkonnas. On võimalik, et olulist mõju pöördumiste sagenemisele võib olla avaldanud tehnoloogia areng ja Interneti kättesaadavus (pöördumiste vähenemine meediakanalites ja suundumine kodulehekülgedele on hästi nähtav alates 2004. aastast). Suure tõenäosusega on avalike pöördumiste kajastust kasvatanud ka *online*-meedia jõuline laienemine, sest pöördumised on uudiste kvantiteedile rõhuva elektroonilise meedia jaoks tulus aines.

Siiski on üsna selge, et avaliku pöördumise „löögi jõu“ määrab suuresti asjaolu, kas see pääseb traditsioonilise meedia uudisveergudele (näiteks *Ülle Aaskivi pöördumine Riigikogu poole* (Aaskivi 2006),) või mitte (*HIV-ühenduste avalik pöördumine seoses ravirahade vähendamise plaaniga 2008. aastaks* (ngo.ee 2007)).

Põhjuseid, miks osad avalikud pöördumised suudavad avalikku meediasse läbi murda ja teised mitte, võib aidata avada Currani uurimustöö, milles ta käsitleb avaliku debati võimalusi kaasaegses, turule orienteeritud meedias (Curran, 2002: 225-227). Autor näeb avaliku debati algatamises nelja meedia ja turumajanduse loodud takistust:

1. Meediasse sisenemise kõrge hind piirab trükivabadust. Kuna meediasse uue väljaandega sisenemine on kallis, siis on ainus võimalus debati loomiseks sõltuda olemasolevate, kohati monopolsete väljaannete vastutulelikkusest.
2. Vabaturumeedia piirab informatsiooni mitmekesisust. Väljaande *gatekeeperid* selekteerivad sõnumeid lähtuvalt eeldatavast lugejahuvist ning mitmekesisuse printsiip heidetakse kõrvale.
3. Vabaturumeedia takistab avalikus debatis osalemist. Ta loob inforikka meedia eliidi jaoks ja infovaese meedia üldise avalikkuse tarbeks.

4. Vabaturumedia piirab ratsionaalse debati teket. Turule orienteeritus toodab lihtsustatud, personaliseeritud ja kontekstist välja rebitud sõnumit, mille kajastamisel puudub järjepidevus ja võime tuua kaasa ühiskondlikke muutusi.

Sellest nähtub, et avalike pöördumiste kajastuse määrab kõige olulisemalt toimetuste *agenda-setting* ja toimetajate töö. Niisiis võib arvata, et avalik pöördumine kui kodanikuühiskonna eneseväljendusvahend sõltub tulevikus eelkõige kohaliku meedia arengust.

4.3. Kriitika uurimismeetodile ja uuringule

Käesolevale uurimistööle esitas olulised piirangud kogutavate andmete maht ning nende leidmise keerukus. Avalike pöördumiste ilmumisruum Eesti meedias ja meediumides on üsnagi hoomamatu ja seetõttu bakalaureusetöö mahtu arvestades raskesti kaetav.

Eelnimetatud põhjustel ei kata käesolev bakalaureusetöö määratud ajavahemikul ilmunud avalikke pöördumisi päris sajaprotsendiliselt. Selle uurimuse „nägemisulatusest“ jäid välja avalikud pöördumised, mis on ilmunud väljaspool kaht olulisimat päevalehte ja millel samal ajal puuduvad viited Internetis. Samuti ei ole siin kirjas pöördumisi, mille pealkiri, viited või sisu Internetikeskkonnas ei sisaldanud sõnu „avalik“ ja/või „pöördumine“.

Tuleb arvesse võtta, et üheksa aasta lõikes kogutud avalike pöördumiste esinduslikkusele avaldas paratamatult mõju uuringu retrospektiivsus. Nimelt on kaugemate aastakäikude puhul tõenäoline, et osa sellel ajal ilmunud avalikke pöördumisi ei ole vaatluse all olnud kanalites tänaseni säilinud ega leidnud seega uuringu tulemustes kajastamist.

Uuringu mahust ning metodoloogiast tulenevalt jäi vaatluse alt välja avalike pöördumiste edasiste kajastuste – vastused, repliigid jms - maht ning võimalik mõju ühiskonnas aset leidnud protsessidele.

4.4 Edasist uurimist väärivad teemad

Käesolev bakalaureusetöö heidab põgusa sissevaate avaliku pöördumise olemusele Eesti meediaruumis ning selle kasutamise senisele praktikale. Järgnevad teadustööd võiksid seda temaatikat edasi arendada eelkõige avaliku pöördumise rolli ja ühiskondliku mõju seisukohalt lähtudes, aga ka uurida pöördumiste koostamise protsessi ja ajendeid. Käesolevast uurimusest erinevalt oleks võimalik kvalitatiivset uurimismeetodit kasutades leida vastused seni vastamata jäänud küsimustele:

1. Kuidas on muutunud avaliku pöördumise kui suhtlusmeetodi omaksvõtt ja kasutuselevõtt ajas ja sotsiaalses kontekstis? (avalike pöördumiste esinemise tiheduse põhjal)
2. Millised on meedia ja kodanike eri tõlgendused avalikust pöördumisest?
3. Milline on avaliku pöördumise mõjujõud päevapoliitiliste või ühiskondlike protsesside suunamisel?
4. Kes koostavad Eestis avalikke pöördumisi ning kuidas need sünnivad?
5. Kellel on avalikest pöördumistest kasu ning milliseid tagajärgi võib avalike pöördumiste esitamisel olla ühiskonnale?

Lisaks eelnimetatule võib arvata, et huvitavaid avastusi tooks avaliku pöördumise kui kommunikatsioonimeetodi asetamine rahvusvahelisse konteksti:

6. Milline on avaliku pöördumise positsioon teistes kaasaegsetes kodanikuühiskondades? Kuhu paigutub sellel kaardil Eesti? Kas agara pöördumiste esitamisega oleme kodanikuühiskondlik anomaalia või vastupidi, jääme sõnavõtmisjulguselt teistele ühiskondadele hoopis alla?

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö „Avalikud pöördumised Eesti meedias 2000-2008“ põhieesmärgiks on kaardistada viimasel üheksal aastal Eestis ilmunud avalikud pöördumised ning analüüsida neid saatja, pöördumise sisu, adressaadi ning ühiskonna omavahelises seoses. Püstitatud uurimisküsimuste toel püüab teadustöö leida vastuse sellele, milline roll on avalikel pöördumistel kaasaegses Eesti ühiskonnas – *kes, millisel ajendil, kuidas ja kellele* avalikke pöördumisi esitavad.

Uurimuse esimeses, teoreetilises osas võetakse lähema vaatluse alla kodanikuühiskonna mõiste ning tuuakse välja kodanikuühiskonna liikmete poolt kasutatavad vahendid, mille abil inimesed kujundavad end ümbritsevat sotsiaalset ja poliitilist maastikku. Lisaks sellele heidetakse pilk avalike pöördumiste kujunemisloole Eestis läbi viimase kaheksa aasta.

Uurimuse oluliseks osaks on Eestis välja kujunenud avalike pöördumiste struktuurimudeli ja omapärade välja töötamine. Mudelile toetudes koostati omakorda kvantitatiivse uurimuse valim, kuhu kuulusid päevalehtede Postimees ja Eesti Päevaleht numbrid 2000.-2008. aastani, ning samade väljaannete *online*-versioonide ja Google'i otsingumootori vasted otsingule „avalik pöördumine“. Kanalite läbi töötamisel kaardistatud pöördumised kodeeriti seejärel standardiseeritud sisuanalüüsi kasutades, mis võimaldas kogutud andmeid samade näitajate põhjal võrrelda.

Uurimusest selgus, et avalike pöördumiste esitamine käesoleval aastatuhandel on järkjärgult sagenenud. Kui esimestel aastatel õnnestus uuringus kaardistada 3-5 pöördumist aastas, siis viimasel kolmel uuritud aastal on see jäänud 20-30 vahele. Üheksa aasta lõikes õnnestus uuritavatest kanalitest kaardistada 118 avalikku pöördumist.

Kõige sagedasem on avalike pöördumiste esitamine veebilehekülgedel, seda eriti viimasel neljal aastal. Siiski on pea sama olulised kanalid ka kohalikud trükiväljaanded ning üleriigilised päevalehed.

Aktiivseimad pöördumiste esitajad on isikute grupid ja ametialased ühendused, mis viitab avalikule pöördumisele kui ühele kodanikualgatuslikule meetmele. Valdavas enamuses on pöördumise esitajad tegevad kultuuri või poliitikavaldkonnas, pisut harvem esitletakse end hariduses/teaduses tegeva inimesena või tavakodanikuna.

Olulisim pöördumiste esitamise ajend on taotlus muutusteks sisepoliitikas, väga sage põhjus on ka mure ühiskonna sotsiaalse olukorra pärast (palgad, pensionid, ühiskondlik ebavõrdsus jpt).

Põhiliselt kõneldakse avalikes pöördumises riiki juhtivate jõududega või muude otsustusvõimu omavate adreessaatidega. Pea alati on kaasadreessaadiks üldine avalikkus, kelle teavitamine kannab eelkõige oma vaadete levitamise ja uute poolehoidjate võitmise eesmärki.

Avalikke pöördumisi kasutatakse valdavalt oma ettepanekute esitamiseks, aga väga sageli on eesmärgiks ka mingi juba planeerimisjärgus tegevuse või muudatuse ära hoidmine.

Käesolev töö on avalike pöördumiste uurimisvaldkonnas Eestis alles esmakordne, mistõttu vastuse sai vaid küsimus, mis on avaliku pöördumise objektiks ja subjektiks meie kaasaegses ühiskonnas. Teadustöö tõstatas aga rea uusi küsimusi, millele vastust leidmata ei saa teha kaugeleulatuvaid järeldusi avalike pöördumiste tegeliku mõju kohta. Neist peamine - millist resonantsi avalikud pöördumised ikkagi ühiskonnas põhjustavad? Loodetavasti heidavad sellele valgust järgnevad samal teemal kirjutatavad uurimustööd.

Summary

The main goal of this bachelor's thesis "Public Letters in Estonian Media 2000-2008" is to map the public letters published in Estonian media in the last nine years and to analyze the connections between the sender, the content, the addressee and the society in general. Through the research questions posed, the thesis tries to determine the role of public letters in the contemporary Estonian society – *who* files the public letters, *on what grounds, how* and *to whom*.

The first, theoretical part of the thesis examines the definition of a civil society and brings out the means used by the members of a civil society to shape the social and political landscape that surrounds them. In addition, the thesis takes a look at the development of public letters in Estonia throughout the past 200 years.

Forming a structural model of the public letters that have evolved in Estonia and bringing out their special characteristics is an important part of this research. A sample of quantitative research was created based on the structural model. It encompassed all the editions of the daily newspapers Postimees and Eesti Päevaleht between 2000 and 2008, as well as the online versions of these newspapers and the results of the Google search engine to the term "avalik pöördumine" ("public letter"). The public letters mapped in the process of working through the different channels were coded using a standardized content analysis. This made it possible to compare the results based on similar parameters.

Research showed that filing public letters has become increasingly more frequent in this millennium. In the beginning of the examined period, only 3-5 public letters appeared in the Estonian media per year. In the last three years examined, the number of public letters increased to about 20-30. In total, 118 public letters were mapped in the examined 9-year period.

Most often, public letters appeared on websites, especially in the last four years. However, local publications and nationwide newspapers are also important channels for public letters.

The most active filers of public letters are different groups of people and occupational associations. This indicates that public letters are often used as means of civil initiative. The filers of public letters are mainly active in the fields of culture or politics. Defining oneself as a person who is active in education/science or as an ordinary citizen is slightly less frequent.

The main motive for filing a public letter is a request for changes in internal politics. Another frequent reason is the concern about the social state of the community (salaries, pensions, inequality in the society etc). Public letters mainly turn to the instances in charge of ruling the country or to other addressees who have some capacity of judgement. The general public is almost always the supplementary addressee. Turning to the public serves the purpose of informing the society and is equally useful in winning over new supporters.

Public letters make it possible to publicize one's opinions on an important matter and they often demand that these opinions be taken into account in deciding such matters. In addition, public letters often ask the government to refrain from doing something that is already scheduled.

This thesis is the first to examine public letters in Estonia, which is why it only managed to determine the objects and subjects of public letters in our society. The study posed a series of new questions which still need to be pondered over and answered. No far-reaching conclusions can be made on the actual role of public letters in today's society without answering these new questions. The most important of them is – what resonance do the public letters actually cause in the society? These answers will hopefully emerge from the following research papers written on this topic.

Kasutatud allikad

- Aaskivi, Ü. (2006). *Ülle Aaskivi avaldus Riigikogus*, 28.08.2006. Postimees Online, http://www.postimees.ee/190107/esileht/siseuudised/presidendivalimised_2006/215195.php, vaadatud 23.05.2009.
- Aavik, E. (2008). *Saaremaa VII küladepäev tegi avaliku pöördumise*, Oma Saar, 11.08.2008, <http://www.omasaar.ee/index.php?content=artiklid&sub=41&artid=8557&sec=1>, vaadatud 24.05.2009.
- Alexander, J.C. (2006). *The Civil Sphere*. New York: Oxford University Press
- Bahamapress.org, (2003). *Avalik pöördumine Eesti Vabariigi valitsuse ja üldsuse poole*, veebruar 2003, <http://www.bahamapress.org/index.php?section=bahamapost&file=avaldus>, vaadatud 23.05.2009.
- Curran, J. (2002). *Media and Power*. London: Routledge
- Dahlgren, P. (2000). *Television and the Public Sphere*. London: SAGE
- Elu24.ee (toim.) *Üleskutse! SMSime ja hääletame Bedwettersi võitjaks!* (2007) <http://www.elu24.ee/?id=5151>, vaadatud 29.01.2008
- EMOR, (2008). *Top 25 loetavamad väljaannet. IV kvartal 2008*. <http://www.emor.ee/index.html?id=1717>, vaadatud 29.01.2009.
- Estonica, (2000). *1918-1940. Eesti Vabariik*. http://www.estonica.org/est/lugu.html?menyy_id=212&kateg=8&alam=12, vaadatud 23.05.2009.
- Fields, J.M. & Schuman, H. (1974). *Public Beliefs About the Beliefs of the Public. Public Opinion Quarterly*, 40, 427-448.
- Habermas, J. (2001). *Avalikkuse struktuurimuutus*. Tallinn: Greif
- Haridus- ja teadusministeerium, (2007). *Minister Tõnis Lukase avalik pöördumine Eesti Haridustöötajate Liidu, Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu poole*, www.hm.ee, 12.12.2007, <http://www.hm.ee/index.php?048532>, vaadatud 24.05.2009.
- Ilvespresidendiks.net, (2006). *Ilves presidendiks!*, september 2006, <http://www.ilvespresidendiks.net/allkirjad/>, vaadatud 24.05.2009.
- Iseseisvuspartei.ee, (2008). *Avalik pöördumine EV riigikogu poole*, 10.06.2008. <http://www.iseseisvuspartei.ee/test/index.php/pressiteated-avatud/items/avalik-poeordumine-ev-riigikogu-poole.html>, vaadatud 23.05.2009.
- Jansen, E. (2007). *Eestlane muutub ajas. Seisusühiskonnast kodanikuühiskonda*. Tartu: Kirjastus Eesti Ajalooarhiiv.
- Jõerüüt, J. (2005). *Jaak Jõerüüdi poliitiline avaldus. Põhjarannik*, 27. september, <http://www.pohjarannik.ee/modules.php?name=News&file=print&sid=1245>, vaadatud 29.01.2009

Jõgeva Maavalitsuse kodulehekül, (2007). Jõgeva maavanem teeb ettepaneku võtta kasutusele vähi-vastane vaktsiin, 13.12.2007, <http://www.jogevamv.ee/?module=news&id=481>, vaadatud 23.05.2009.

Kalamees, K. (2003). *Avalik pöördumine soovib vanemapalka*, 22.04.2003, <http://www.epl.ee/artikkel/233681>, vaadatud 23.05.2009.

Kiin, S. & R. Ruutsoo & A. Tarand (1990). 40 kirja lugu. Tallinn: Olion

Kirss, V. (2005). *Avalik pöördumine eksmissi poole*, 7.04.2005, <http://www.missestonia.ee/press.php?m=100405>, vaadatud 23.05.2009.

Korsten, T. (2004). Kirjalik vastupanu nõukogude okupatsioonile. *Põhjarannik*, 31. märts, <http://arhiiv.pohjarannik.ee/article.php?sid=7081>, vaadatud 22.05.2009.

Kund, O. (2009). Avalikud pöördumised Eesti meedias 2000-2008. Seminaritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, Tartu Ülikool, Tartu

Lagerspetz, M. (2007). Kodanikuühiskonna lühisõnastik. Tallinn: Triip

Lagerspetz, M. (2007). Oligarhia raudne seadus Eesti kodanikuühiskonnas. Rikmann, E. (toim.). *Algatus, osalus ja organisatsioonid*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 153-169.

Lagerspetz, M et al (2007). Sissejuhatus: kaks aastakümnet kodanikualgatus, poolteist aastakümnet kodanikualgatus uurimist Eestis. Rikmann, E. (toim.). *Algatus, osalus ja organisatsioonid*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 7-21.

Lõhmus, M. (2002). Transformation of Public Text in Totalitarian System: A Socio-Semiotic Study of Soviet Censorship Practices in Estonian Radio in the 1980s. Tartu: Tartu Univeristy Press

McQuail, D. (2000). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. London: SAGE

Naisliit.ee, (2006). *Avalik pöördumine*: , 20.07.2006, <http://www.naisliit.ee/>, vaadatud 23.05.2009.

Ngo.ee, (2007). *Avalik pöördumine – HIV/AIDS*, 29.06.2007, <http://www.ngo.ee/14846>, vaadatud 23.05.2009.

Paap.ee, (2008). OÜ Nelja Energia poolt Ristnasse püstitatud surmamast tuleb teisaldada!, 16.03.2008, <http://www.paap.ee/suvi/?id=14694>, vaadatud 24.05.2009.

Peegel, J. & K. Aru & S. Issakov et al. (1994). Eesti ajakirjanduse teed ja ristteed. Eesti ajakirjanduse arengust (XVII sajandist XX sajandini). Tartu: Eesti Akadeemiline Ajakirjanduse Selts

Peterson A.-L. & Kaljund K. (2007). Avalikkuse eeldustest Eestis: kodanikualgatusse seotud stereotüüpiseerivad pildid meediasuhtluses. Rikmann, E. (toim.) *Algatus, osalus ja organisatsioonid*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 86-109.

Postimees Online, (2003a). *Kirjastajate ja kirjanike pöördumine*, 16.10.2003, http://www.postimees.ee/161003/online_uudised/tallinn/116387.php, vaadatud 23.05.2009.

Postimees Online, (2006a). *Avalik pöördumine Pärnu linna juhtide poole*, 07.02.2006, <http://www.postimees.ee/080206/esileht/kultuur/191117.php>, vaadatud 24.05.2009.

Postimees Online, (2006b). *Pöördumine Eesti avalikkuse, Põhjamaade avalikkuse, EV valitsuse, riigikogu poole*, 20.09.2006, <http://www.postimees.ee/250906/esileht/majandus/219480.php>, vaadatud 24.05.2009.

Postimees Online, (2006c). *Ergma, Paltsu, Kiisleri ja Mihkelsoni pöördumine*, 9.10.2006, <http://www.postimees.ee/101006/esileht/arvamus/222374.php>, vaadatud 24.05.2009.

Postimees Online, (2006d). *Pöördumine palub peatada Sakala keskuse lammutamine*, 1.11.2006, <http://www.postimees.ee/091106/esileht/siseuudised/tallinn/226413.php>, vaadatud 23.05.2009.

Postimees Online, (2007). *Professorite avalik pöördumine: pronkssõduri teisaldamises peituvad riskid*, 23.04.2007, <http://www.postimees.ee/260407/esileht/arvamus/256754.php>, vaadatud 23.05.2009.

Põlluaas, H. (2005). *Avalik pöördumine presidendi, riigikogu ja valitsuse poole*, 31.10.2005, www.prokarelia.net, http://www.prokarelia.net/ee/?x=artikkeli&article_id=725&author=64, vaadatud 23.05.2009.

Raasuke, E. (2005). *Erkki Raasukese avalik pöördumine*, 30.06.2005, www.hansa.ee, http://w.hansa.ee/est/uudised_24039_2005_06_1.html, vaadatud 23.05.2009.

Rondik, S. (2008). *EHL-i avalik pöördumine valitsuse, riigikogu ja õpetajaskonna poole*, Õpetajate leht, 5.12.2008, http://www.opleht.ee/?archive_mode=article&articleid=661, vaadatud 23.05.2009.

Runnel, P. & P. Pruulmann-Vengerfeldt. (2004). *Mobiilid, arvutid, Internetid: Eesti infoühiskonna künnisel*. Kalmus, V et al (toim.). *Eesti elavik 21. sajandi algul. Ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

Talveakadeemia.ee, (2006). *Pöördumine*, 13.03.2006, <http://www.talveakadeemia.ee/2006/index.php?failinimi=P%D6%D6RDUMINE.txt>, vaadatud 24.05.2009.

Tarbija24.ee (toim.) (2006). *Avalik pöördumine: Toetades Ilvest aitame Eestit!*, 13.09.2006, <http://www.tarbija24.ee/130906/esileht/arvamus/217879.php>, vaadatud 29.01.2008

Vahtre, L. (2005). *Mälestusmärgid, mis ei hävinud*. *Postimees*, 22.04.2005, http://www.postimees.ee/220405/esileht/arvamus/163605_print.php, vaadatud 23.05.2009

Virumaa.info, (2008). *Eesti Haridustöötajate Liidu üldkoosoleku avalik pöördumine*, 28.10.2008, http://www.virumaa.info/uudised/Eesti_Haridust%C3%B6%C3%B6tajate_Liidu_%C3%BCldkoosoleku_avalik_p%C3%B6%C3%B6rdumine_.aid-1158, vaadatud 24.05.2009.

Lisad

Lisa 1 – Kogutud pöördumiste nimekiri

Jrk nr	Ilumise kuupäev	Esitaja/sisu/adressaat	Viide allika(te)le
1	11.01.2000	Peeter Oleski, Peep Lassmanni, Andres Siitani ja Valdo Rumesseni avalik kiri kultuuriminister Signe Kivile protestimaks konkursikomisjoni tegevuse vastu Eesti Kontserdi direktori ametikoha täitmisel	Postimees paberväljaanne
2	2.05.2000	Peeter Oleski, Peep Lassmanni, Andres Siitani ja Valdo Rumesseni avalik kiri kultuuriminister Signe Kivile protestimaks konkursikomisjoni tegevuse vastu Eesti Kontserdi direktori ametikoha täitmisel	Päevaleht EPL Tallinn, EPL.ee - http://www.epl.ee/artikkel/66582
3	28.09.2000	16 lapsevanema avalik pöördumine Eesti avalikkuse poole üleskutsega aidata kaasa lastega juhtuvate õnnetuste vähenemisele	Postimees paberväljaanne, lugejakiri
4	21.04.2001	Sotsiaalteadlaste avalik pöördumine „Kaks Eestit“ riigijuhtide poole seoses murega Eesti ühiskonna lõhenemise ja kihistumise pärast	http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11991
5	22.08.2001	Eesti Iseseisvuspartei pöördumine, milles partei pakub Eesti riigi jaoks välja alternatiivseid poliitilisi lahendusi alanud kümnendiks	EPL Online - http://www.epl.ee/?artikkel=192480
6	7.01.2002	Kuue teadlase ja AS Eesti Põlevkivi juhatuse esimehe Mati Jostovi avalik pöördumine peaminister Mart Laari poole seoses Eesti põlevkivienergeetika tulevikuga	EPL.ee - http://www.epl.ee/artikkel/185882
7	14.02.2002	Eesti Hariustöötajate Liidu avalik pöördumine KOV-de poole taotlusega tõsta koolieelsete lasteasutuste õpetajate palga alammäärasid	http://portaal.laanemaa.ee/article/articleview/970/1/1
8	21.05.2002	Jaan Krossi avalik pöördumine, milles ta teeb ettepaneku mitte osa võtta SRÜ noortemängudest Moskvast seoses Venemaa sovetiseerimise katsetega	Päevaleht, EPL.ee - http://www.epl.ee/artikkel/204811
9	28.10.2002	Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaua avalik pöördumine riigikogu ja valitsuse poole seoses murega, et Eesti valimisseadus ei taga piisavalt demokraatlikku valijate huvide arvestamist	EMÜ koduleht - http://www.ic.ee/foorum/ic/showflat.pl?Cat=&Board=a&hiiv&Number=18340&page=0&view=&sb=
10	18.01.2003	Tuletõrje- ja päästepealike avalik pöördumine siseministri, valitsuse, riigikogu fraktsioonide ja üldsuse poole seoses päästeteenistuste rahade vähendamisega 2004. aasta riigieelarves ning sellega kaasnevate ohtudega	http://saare.rescue.ee/est/index.php?action=etppl
11	1.02.2003	15 Eesti kultuuritegelase avalik pöördumine valitsuse poole taotlusega, et Eesti distantseeriks ennast Iraagi sõjast	http://www.bahamapress.org/index.php?section=bahamapost&file=avaldus
12	4.02.2003	Professor Aino Järvesoo avalik pöördumine Eesti erakondade esimeeste poole, murega Eesti rahva jätkusuutlikkuse pärast (<i>Prof. Järvesoo suri enne avalduse trükki jõudmist, see avaldati Postimehes tagantjärele</i>)	Virumaa.ee - http://www.virumaa.ee/discuss/msgReader\$3012 Postimees paberväljaanne
13	13.02.2003	Ametiühingute Keskliidu juhatuse avalik pöördumine peaminister Siim Kallase poole vastuseks peaministri seisukohale, et tuleks leevendada töötajate ametist vabastamise korda	EAKL koduleht - http://www.eakl.ee/uudised/0302133.htm

14	10.04.2003	Ligi 400 tallinlase avalik pöördumine kaaslinlaste poole saamaks toetust Talleksi jäästaadioni allesjätmise ideele	Päevaleht EPL Tallinn, EPL.ee - http://www.epl.ee/artikkel/232900
15	22.04.2003	200 inimese pöördumine riigijuhtide poole, sooviga asendada "emapalga" juriidiline termin sõnaga "vanemapalk"	Päevaleht, EPL.ee - http://www.epl.ee/artikkel/233681
16	4.06.2003	Pensionäride Liidu Avalik pöördumine presidendi, riigikogu, valitsuse ja erakondade poole taotlusega taastada Eestis demokraatlik pensionisüsteem	Ajaleht Kesknädal - http://www.kesknadal.ee/g2/uudised?id=2814
17	11.06.2003	Liikumise Eesti Lapse Eest avalik pöördumine valitsuse, riigikogu ja Eesti ühiskonna poole lastega perede suuremaks rahaliseks toetamiseks	Postimehe paberväljaanne, Maalehe paberväljaanne. ELE koduleht - http://web.zone.ee/eleliikumine/artiklid.html
18	22.07.2003	Eesti Jalgratturite Liidu avalik pöördumine Eesti rahva poole seoses Lauri Ausi hukkamisega	Päevaleht, EPL.ee - http://www.epl.ee/artikkel/240937
19	3.09.2003	13 assotsiatsiooni avalik pöördumine keskkonnaminister Villu Reiljani ja põllumajandusminister Tiit Tammsaare poole palvega mitte lubada Eestisse geneetiliselt muundatud taimed kultuure	http://www.roheline.ee/content/view/115/73/lang.et/
20	16.10.2003	Eesti Kirjanike Liidu ja Kirjastuste Liidu avalik pöördumine kultuuriministeeriumi, riigikogu ja Tallinna linnavalitsuse poole taotlusega Rahva Raamatu kauplus sulgemisest säästa	http://www.postimees.ee/161003/online_uudised/tallin/n/116387.php
21	26.11.2003	Haridusminister Toivo Maimetsa ja rahvastikuminiister Paul Eerik Rummo avalik pöördumine Eesti omavalitsuste ja ühiskondlike organisatsioonide poole üleskutsega teavitada muust rahvusest gümnaasist Eestis kodakondsuse saamise võimalustest	Riigikantselei koduleht - http://www.riigikantselei.ee/?id=2389
22	4.12.2003	Järvamaa Diabeetikute Seltsi ja Reumaseltsi avalik pöördumine kohalike omavalitsuste, perearstide ja Eesti üldsuse poole ettepanekuga laiemaks omavaheliseks koostööks	Järvamaa Infoportaal - http://jol.cma.ee/?action=article&CatID=1796&ArtID=11904
23	4.12.2003	Tallinna Tehnikaülikooli töötajate avalik pöördumine valitsuse ja riigikogu poole taotlusega suurendada õppejõudude palku ja doktorantide toetusi ning rahasid teadustöö tegemiseks	http://deepthought.ttu.ee/ajaleht/tp2003/9detsember2003/streik.htm
24	12.02.2004	Kuressaare ettevõtjate avalik pöördumine linnavalitsuse, -volikogu ja linlaste poole seoses kitsaskohtadega Kuressaare kesklinna planeeringus	Ajaleht Saarlane - http://www.saarlane.ee/uudised/uudis.asp?newsid=17433&kat=1
25	7.04.2004	Seiklejate klubi Vandersellid avalik pöördumine Keskkonnainspektsiooni poole taotlusega esitada ametlik vabandus klubi alusetu laimamise eest meedias	Vandersellide foorum - http://trip.ee/node/5463
26	14.05.2004	28 kultuuritegelase avalik kiri Eesti üldsusele, milles taunitakse rahvusvahelise üldsuse vaikivat heakskiitu Venemaa vägivaltsusele Tšetšeenias	Päevaleht, EPL.ee - http://www.epl.ee/artikkel/265093
27	16.07.2004	TÜ vabatahtliku tuletoorühingu AMFF avalik pöördumine Päästeameti peadirektori ja ülikoolide rektorite poole palvega viia ülikoolide õppekavasse sisse tuleohutuskursus	Koolielu.ee - http://www.koolielu.ee/print.php?print=10602
28	6.09.2004	Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu avalik pöördumine Tallinna linnavalitsuse poole seoses bussiosu riigihankega, kus linnavalitsus ei eelistatud madalapõhjalisi busse pakkunud ettevõtet	http://www.elil.ee/?doc=10019&path=press

29	20.11.2004	MTÜ Rahvaliidu Noored avalik pöördumine valitsuse, riigikogu ja haridusministeeriumi poole seoses seadusemuudatusega, mis jätab õpilasesindajad välja koolide hoolekogudest	Rahvaliidu koduleht - http://www.rahvaliit.ee/index.php?sisu=uudis_edasi&mid=35&id=28&lang=est
30	23.11.2004	AS Mesico juhatuse esimehe Enn Paabuti avalik pöördumine justiitsminister Rein Langi poole ettepanekuga vaadata üle ettevõtte pankrotimenetluse asjaolud	Aripäeva paberväljaanne - http://ap3.ee/Default2.aspx?PaperArticle=1&code=2752/arv_seis_275201
31	23.11.2004	Lõuna-Järvamaa omavalitsusjuhtide avalik pöördumine riigikogu ja valitsuse poole seoses valitsuse katsetega sekkuda valdade võimalikku ühinemisse	Ajaleht Sakala internetikommentaari rubriik - http://www.sakala.ajaleht.ee/241104/kommentaari_kus.php?ARTIKKEL_ID=5013448&TASK=KOMMENTAARID
32	25.11.2004	Nelja haridusministri avaldus valitsusele haridusuuendusi sisaldavate eelnõude ebapädevuse kohta ja ettepanek nende menetlusest tagasivõtmiseks	http://www.postimees.ee/131204/esileht/arvamus/152491.php
33	30.11.2004	Raplamaa kohalike omavalitsuste juhtide avalik pöördumine kohalik elanike poole, põhjendavaks Paluküla puhke- ja spordikeskuse loomisest saadavat kasu	Rapla MV koduleht - http://www.raplamv.ee/atp/?id=1414
34	14.12.2004	Ida-Virumaa kiirabitöötajate avalik pöördumine sotsiaalminister Marko Pomerantsi poole seoses meditsiinitöötajate liiga madalate töötasudega	Ajaleht Põhjarannik - http://arhiiv.pohjarannik.ee/article.php?sid=7840
35	3.01.2005 - (pöördumise koostamine) 22.03.2005 - (allkirjade üleandmine valitsusele)	Seto VI kongressi vanemate kogu pöördumine presidendi, valitsuse ja riigikogu poole seoses Eesti-Vene piiriküsimusega ja taotlusega mitte loovutada Petserimaad Vene Föderatsioonile	Virumaa Nädalaleht 22.03.2005 - http://www.vnl.ee/artikkel.php?id=4495 Petserimaa.ee - http://www.petserimaa.ee/
36	25.01.2005	Eesti Haridustöötajate Liidu avalik pöördumine kodanike poole üleskutsega jälgida suurema tähelepanelikkusega, kuidas KOV-d lahendavad kohalikke haridusprobleeme	BNS, kohalikud väikeportaalid, maakonnalehed - ERR.ee - http://uudised.err.ee/index.php?06122539&print=1 http://www.koolielu.ee/pages.php/011502,22171
37	25.01.2005	Tarvanpää Seltsi avalik pöördumine Rakvere kohalike omavalitsuste, Eesti trükimeediakanalite ja kultuuriministeeriumi poole seoses käsitööliste seltsimaja omandistaatusega	Virumaa Nädalaleht - http://www.vnl.ee/artikkel.php?id=4249
38	2.02.2005	Eesti Maavalla koja avalik pöördumine valitsuse, riigikogu ja presidendi poole seoses murega Eesti-Vene piirilepingu pärast ja palvega säilitada Tartu rahu järgne riigipiir	http://maavald.ee/prindi.html?id=368
39	7.02.2005	Endise Eestimaa Rahvarinde Eestseisuse eesistuja Kostel Gendorfi avalik kiri president Rüttille seoses teenetemärkide liiga helde jagamisega	http://www.postimees.ee/080205/esileht/arvamus/157089.php
40	17.03.2005	EVEA volikogu liikme Olavi Kärsna avalik pöördumine peaminister Juhan Partsi poole kahe ettepanekuga väikeettevõtluse arendamiseks Eestis	Aripäev.ee kommentaarirubriik - http://ap3.ee/Default2.aspx?PaperArticle=1&code=2830/arv_kolumn_283001
41	7.04.2005	Valeri Kirsi avalik pöördumine eksmiss Maili poole seoses laimuga SLÕhtulehes	Missestonia.ee - http://www.missestonia.ee/press.php?m=100405
42	30.06.2005	Hansapanga Grupi peadirektori Erkki Raasukese avalik pöördumine panga aktsionäride poole seoses ametisse astumisega	http://w.hansa.ee/est/uudised_24039_2005_06_1.html
43	27.09.2005	Kaitseminister Jaak Jõerüüdi avaldus Eesti ühiskonnale, milles ta põhjendab tagasiastumist ministri kohalt	http://www.parnupostimees.ee/270905/esileht/1005897.php

44	31.10.2005	Tartu Rahu Põlistamise Seltsi avalik pöördumine presidendi, riigikogu ja valitsuse poole protesteerimaks Petserimaa ja Narva jõe taguste alade loovutamise vastu Venemaale, kui kirjutatakse alla piirilepe.	http://www.prokarelia.net/ee/?x=artikkeli&article_id=725&author=64
45	24.11.2005	Nissi Valla Noorte Ühenduse avalik pöördumine Nissi vallavolikogu poole taotlusega saada tuge noortekeskuse renoveerimiseks	http://www.freewebs.com/nissinoored/tegevus.htm www.freewebs.com/nissinoored/VOLIKOGULE.doc
46	3.01.2006	Kodanikeühenduste avalik pöördumine justiitsministeeriumi, õiguskantsleri, sotsiaalministri ja riigikogu poole ettepanekuga seadustada samasooliste peresuhted	Noorednoorte.ee - http://www.noorednoorte.ee/uudis/uudis_060102_Eesti_homod_nouavad_oigust_abielluda.htm - Delfi.ee
47	24.01.2006	President Rüütl ja proua Rüütl avalik pöördumine seoses lastelaste peoga Kadrioru lossis	Ajaleht Virumaa Teataja - http://www.virumaateataja.ee/240106/esileht/arvamus/15028542.php Postimehe paberväljaanne
48	30.01.2006	66 Eesti avaliku elu tegelase pöördumine Eesti jalgpallijuhide poole: „Eesti jalgpall vajab muutusi!“	http://www.postimees.ee/010206/esileht/sport/190396.php
49	7.02.2006	Eesti filmiühingute ja –festivalide juhtide avalik pöördumine Pärnu linnavalitsuse poole seoses murega Pärnu Uue Kunsti muuseumi jätkuva eksisteerimise pärast Pärnus	Postimees.ee - http://www.postimees.ee/080206/esileht/kultuur/191117.php
50	9.02.2006	Pärnu linnavalitsuse avalik pöördumine vastuseks süüdistustele kultuurielu mõrvamises pärast Uue Kunsti Muuseumiga tülli minekut	http://www.postimees.ee/100206/esileht/kultuur/191373.php
51	13.03.2006	Konverentsil „Talveakadeemia“ osalenute avalik pöördumine ministritele seoses murega taastuvenergeetika jätkusuutlikkuse pärast Eestis	Talveakadeemia 2006 koduleht - http://www.talveakadeemia.ee/2006/index.php?failini=mi=P%D6%D6RDUMINE.txt
52	15.03.2006	Aruküla elanike avalik pöördumine Raasiku vallavalitsuse ja –volikogu poole seoses noore tüdruku mõrvaga	Ida-Harju nädalaleht Sõnumitooja - http://www.sonumitooja.ee/2006/St10/avalik.htm
53	15.03.2006	Perekond Meri avaldus pärast Lennart Meri lahkumist	http://www.postimees.ee/170306/esileht/195051.php
54	19.03.2006	Muinsuskaitsealsete avalik pöördumine Tallinna linnavalitsuse poole järgimaks UNESCO muinsuskaitseksperdi antud ettepanekuid linnaplaneerimisel	http://www.postimees.ee/230306/esileht/siseuudised/tallinn/195547.php
55	18.04.2006	Riigikogu aseesimehe Maret Maripuu avalik pöördumine Tallinna linnavalitsuse poole ettepanekuga „Viru poja“ detailplaneering kehtetuks tunnistada	Reformierakonna kodulehekülg - http://www.reform.ee/ee/uudised_ja_kontakt/pressitead/uudis/1534/riigikogu-aseesimehe-avalik-poordumine-tallinn-peab-alustama-labiraakimisi-viru-arendajatega
56	3.05.2006	Misside avalik pöördumine EV valitsuse poole ettepanekutega Eesti elu paremaks muutmiseks	http://www.postimees.ee/011106/esileht/olulised_tee_mad/missid/203711.php
57	3.05.2006	Pöördumine Eesti avalikkuse poole seoses usuvabaduse ja usundiõpetuse staatusega Eestis – <i>Martin Vällik ja 1881 allakirjutanut</i>	http://www.petitiononline.com/evpsuv/petition.html Postimees, postimees.ee - http://www.postimees.ee/030506/esileht/siseuudised/200108.php
58	30.05.2006	Eestimaa Looduse Fondi avalik pöördumine poliitikute ja üldsuse poole seoses murega metsaseaduse eelnõu ebapiisavusest	BNS, http://www.kirikiri.ee/article.php3?id_article=325
59	7.06.2006	83 avaliku elu tegelase avalik kiri keskkonnaminister Villu Reiljanile nõudega vaadata üle Eesti põlevkivipoliitika ja võtta arvesse põlevkivi kahjulikkust elukeskkonnale	http://www.postimees.ee/080606/esileht/siseuudised/204746.php
60	20.06.2006	Seto Kongressi Vanemate Kogu avalik pöördumine ENSV piiri kinnitava lepingu 1. aastapäeva puhul protestimaks Setumaa jagamise vastu	http://www.petserimaa.ee/aastapaev2006.php

61	20.07.2006 -.... (avatud allkirjade andmiseks)	Eesti Naisliidu avalik pöördumine Riigikogu poole sooviga seksuaalteenuse ost keelustada	www.naisliit.ee Maalehe paberväljaanne - http://paber.maaleht.ee/?page=&grupp=artikkel&artikkel=6246
62	4.08.2006	Hõbeda küla inimeste avalik pöördumine KOV juhtide ja keskkonnaminister Villu Reiljani poole seoses Kadrina valda kavandatava elamurajooniga välismaalastele	Virumaa Teataja - http://www.virumaateataja.ee/040806/esileht/arvamus/15032305.php?&Y=2006&M=9
63	28.08.2006	Ülle Aaskivi avaldus riigikogus rõhutamaks, et presidendivalimistel teeksid riigikogu liikmed mõislikke valikuid	http://www.postimees.ee/190107/esileht/siseuudised/presidendivalimised_2006/215195.php
64	04.09.2006	Veebilehekülg Ilvespresidendiks.net koos avaldusega Eesti ühiskonnale toetamaks Toomas Hendrik Ilvese kandidatuuri presidendivalimistel	www.ilvespresidendiks.net
65	13.09.2006	Avalik pöördumine Eesti avalikkuse poole: „Toetades Ilvest, aitame Eesti“ - 80 kultuuritegelase ja teadlase ühisavaldus	Postimees paberväljaanne, Postimees.ee - http://www.postimees.ee/230906/esileht/arvamus/217879.php Tartu Postimees paberväljaanne, TPM Online - http://tartu.postimees.ee/130906/esileht/arvamus/217879_foto.php Tarbija24.ee - http://www.tarbija24.ee/130906/esileht/arvamus/217879.php
66	20.09.2006	Kohtla-Järve Järve gümnaasiumi lastevanemate avalik kiri president Arnold Rüütlile, milles palutakse tal loobuda taaskandideerimisest presidendi kohale	http://www.postimees.ee/200906/esileht/arvamus/219067.php
67	23.09.2006	Teatri NO99 avalik pöördumine Eesti avalikkuse, põhjamaade avalikkuse, riigikogu ja valitsuse poole taotlusega panna piir põlevkivi kaevandamisele Eestis	http://www.postimees.ee/250906/esileht/majandus/219480.php
68	3.10.2006	Eesti Arhitektide Liidu avalik pöördumine Tallinna linnavalitsusele ja Eesti avalikkusele seoses Tallinna linnavalitsuse uue hoone asukoha sobimatusena Tallinna	http://www.postimees.ee/281006/esileht/arvamus/221153.php
69	9.10.2006	Isamaa ja Res Publica Liidu juhtfiguuride avalik pöördumine erakonnakaaslaste poole seoses ühiserakonna tuleviku ja presidendivalimistega ning erakonnasiseste erimeelsuste silumiseks	http://www.postimees.ee/101006/esileht/arvamus/222374.php
70	14.10.2006	Jaak Aaviksoo avalik pöördumine Isamaa ja Res Publica Liidu liikmete poole seoses meedias kajastatud erakonnasiseste erimeelsustega	http://www.postimees.ee/310307/esileht/arvamus/223363.php
71	9.11.2006	Avalik pöördumine taotlusega peatada Sakala keskuse lammutustööd – Eesti Paeliit, MTÜ Hooliv Jätkusuutlik Tallinn ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond	http://www.postimees.ee/091106/esileht/siseuudised/tallinn/226413.php http://www.tarbijakaitse.ee/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=3874 http://www.epl.ee/artikkel/362031 http://si.kongress.ee/?a=page&page=42&eff598e1514827c8104&subpage=45cc402d60e3a7160a7f1 http://www.tarbijakaitse.ee/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=3874
72	10.11.2006	Eesti loomeliitude avalik pöördumine Eesti riigi ja munitsipaalvõimude poole säilitamiseks ajaloolisi tähtehitisi ja arhitektuurseid väärtusi	Ajaleht Sirp - http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=4080:avalik-p-rdumine&catid=11:varia&Itemid=16&issue=3133
73	16.01.2007	Eesti Keskkonnaühenduste Koja avalik pöördumine Tartu linnavalitsuse poole seoses Vabaduse autosilla kahjuliku mõjuga Tartu linnale	http://eko.org.ee/failid/2007-01-16_EKO_vabaduse_silla_avalik_poordumine.doc
74	5.02.2007	Eesti Arhitektide Liidu avalik pöördumine valitsuse ja riigikogu poole nõudega eetiliste käitumisnormide järgimiseks riigikogus	http://www.arhliit.ee/et/dokumendid/avalik_kirjavahetus/eesti_arhitektide_li

75	14.02.2007	EÜL ja rektorite nõukogu avalik pöördumine ja avaldus Eesti erakondadele suurendamiseks hariduse rahastamist ja muutmaks õppetoetuste süsteemi	http://www.artun.ee/index.php?lang=est&main_id=143&id=336 http://www.evl.ee/index.php?article_id=103&page=49&action=article&ERR-http://194.126.124.214/index.php?0571067
76	15.02.2007	Loksa linnavolikogu liikmete avalik pöördumine kinnitamaks volikogu töö jätkumist vaatamata esimees Oleg Gogini kohtuvaidlustele ja laimukampaaniatele	Ida-Harju nädalaleht Sõnumitooja - http://www.sonumitooja.ee/2007/St06/kirjakast.htm Loksa LV koduleht - http://www.loksa.ee/index.php?article_id=124&page=49&action=article&
77	23.04.2007	Avalik kiri: Eesti vajab eesti rahvuse ellujäämise strateegiat - <i>Lembit Kivistik, Martin Helme, Argo Loo ja Tõnu Tõnso</i>	http://www.postimees.ee/230407/esileht/arvamus/256715.php
78	23.04.2007	Professorite avalik kiri: pronksõduri teisaldamises peituvad riskid - <i>Raul Eamets, Martin Ehala, Mati Heidmets, Tiit Hennoste, Mati Hint, Rainer Kattel, Aleksander Pulver</i>	http://www.postimees.ee/260407/esileht/arvamus/256754.php
79	25.04.2007	Tarbijakaitseorganisatsioonide avalik pöördumine valitsuse ja riigikogu poole taotlusega vaadata üle taastuvenergia toetusmäärad, et saavutada soodsam elektri hind tarbijale	http://www.tka.riik.ee/index.php?id=3190
80	27.04.2007	Eesti Üliõpilaskondade, Õpilasesinduste ja Noorteühenduste liitude avalik pöördumine Eesti ühiskonna poole taotlusega säilitada rahu ja mitte alluda provokatsioonidele seoses pronksõõ sündmustega	http://www.evl.ee/index.php?article_id=135&page=49&action=article&
81	3.05.2007	David Vseio: avalik kiri sümpaatsele perekonnale	http://www.postimees.ee/030507/esileht/arvamus/258403.php
82	7.05.2007	Tallinna Ülikooli dotsendi Endel Rihvki avalik kiri Tartu Ülikooli professorile Urmas Sutropile seoses sõnavõtuga meedias pronksõduri asjus	http://www.postimees.ee/070507/esileht/arvamus/259090.php
83	8.05.2007	Eesti aserbaidžaaani kogukonna avalik pöördumine eestlaste poole seoses murega Eesti sisejulgeoleku ja rahvastevaheliste erimeelsuste pärast, mis on lahvatanud Pronksõduri skandaali tõttu	Kristiina Ojulandi blogi - http://www.kristiinaojuland.ee/kristiinaojuland/e-foorum/657/eesti-aserbaidzaani-kogukonna-avalik-poordumine
84	29.06.2007	AIDSI-vastaste organisatsioonide ja HIV-positiivsete inimeste ühenduste avalik pöördumine peaminister Andrus Ansipi poole seoses ravirahade vähendamise plaaniga 2008. aastaks	http://www.ngo.ee/14846
85	8.07.2007	Adventistide Koguduse avalik pöördumine Eesti ühiskonna poole pööramaks enam tähelepanu laste õiguste kaitsele	Adventistide kodulehekülg - http://www.advent.ee/artikkel/1169/
86	2.10.2007	ETTK avalik pöördumine peaminister Andrus Ansipi poole seoses ettepanekutega majanduslangusega tekkivate probleemide ärahoidmiseks (3 samasisulist pöördumist kuue kuu jooksul)	http://www.ettk.ee/et/seisukohad/2008/05/item24817 10.05.2008 EPL Online - http://www.epl.ee/artikkel/428429 Postimees.ee - http://uudisvoog.postimees.ee/?DATE=20071002&ID=159251
87	18.10.2007	Eesti Õpilasesinduste, Õpetajate ja lastevanemate liitude avalik pöördumine haridusminister Tõnis Lukase poole kritiseerimaks üldhariduse olukorda Eestis ja pakkumaks lahendusi olukorra parandamiseks	EPL Online – http://www.epl.ee/uudised/404434
88	28.10.2007	Advokaat Alar Eiche avalik pöördumine riigi juhtorganite poole seoses ebaõiglusega Eesti riigi maade ja hoonete tagastamise poliitikas	Ajaleht Eesti Elu, Kanada - http://www.eesti.ca/?op=article&articleid=18039
89	22.11.2007	Keelekonverentsil „Emakeel ja teised keeled VI“ osalenute avalik pöördumine Eesti ühiskonna pole, milles nenditakse, et bakalaureusetaseme võõrkeelsed õppekavad mõjuksid halvasti eesti keele jätkusuutlikkusele	Aiandus.ee - http://www.aiandus.ee/loe.php?id=4226 Ajaleht Universitas Tartuensis - http://www.ajaleht.ut.ee/314112

90	26.11.2007	Eesti Logistika ja Ekspedeerimise Assotsiatsiooni avalik pöördumine avaldamaks protesti seoses üle 12m pikkuste veokite liikluse piiramisega Tallinn-Tartu maanteel	http://www.elea.ee/indexee.php?ID=uudised_80&arhive=1
91	11.12.2007	Randvere küla elaniku Aare Etsi avalik pöördumine Viimsi vallavanema Urmas Arumäe poole seoses Muuga lahe äärsel ala võimaliku hoonestamisega	Paremviiksi.ee - http://www.paremviiksi.ee/index.php?item=news&id=56&PHPSESSID=5ffe9baeb8c3f7a330bbc60a98397584
92	12.12.2007	Haridusminister Tõnis Lukase avalik pöördumine Eesti Haridustöötajate Liidu, Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu poole seoses pedagoogide palgamäära tõstmisega 2008. aasta riigieelarves	http://www.hm.ee/index.php?048532
93	13.12.2007	Jõgeva maavanema ja perearstide avalik pöördumine riigikogu, valitsuse ja Haigekassa poole, milles tehakse ettepanek võtta üleriigiliselt kasutusele vaktsiin teatud vähivormi vastu	Jõgeva MV koduleht - http://www.jogevamv.ee/?module=news&id=481
94	jaanuar 2008- jaanuar 2009	Erakonna Eestimaa Rohelised avalik pöördumine Eesti avalikkuse poole, milles rõhutatakse tuumajaama rajamisega kaasnevaid ohte. Üleskutse avaliku pöördumise toetamiseks allkirjaga.	http://roheline.erakond.ee/index.php/Erakond_Eestimaa_Rohelised
95	14.02.2008	30 Eesti ettevõtja, poliitiku, kultuuri- ja sporditegelase avalik pöördumine Eesti ühiskonna poole: „Lõpp koos Eesti teedele!“	Postimees, postimees.ee - http://www.postimees.ee/140208/esileht/arvamus/311727.php
96	25.02.2008	Avalik pöördumine presidendi, peaministri ja kaitseministri poole ning allkirjade kogumine Internetis Vabadussamba sellisel kujul ehitamise vastu	http://www.vabadusesammas.co.ee/
97	27.02.2008	Eesti Arhitektide Liidu avalik pöördumine valitsuse poole uue vabadussamba konkursi korraldamiseks	http://www.arhiit.ee/et/uudised/uudiste_arhiiv?news_id=287
98	15.03.2008	Eesti-Tiibeti Kultuuriseltsi avalik pöördumine presidendile, valitsusele ja riigikogule seoses halvenenud olukorraga Tiibetis	http://www.tibet.ee/etks/toetusgrupp/15marts2008.html
99	16.03.2008	Lohetajate avalik pöördumine OÜ Nelja Energia poole seoses avamere tuulepargi rajamise riskidega lohesportlaste ja surfarite jaoks	http://www.paap.ee/suvi/?id=14694 Lisaks ulatuslik kajastus Postimees.ee, EPL.ee, Delfi, TV3 Seitsmesed uudised, Äripäev Online, Everyday.ee, Hiiumaa.ee OÜ Nelja Energia vastus - http://www.4energia.ee/index.php/article/630
100	25.03.2008	Türi Tehnika- ja Maamajanduskooli vilistlaste avalik pöördumine põllumajandusminister Helir-Valdor Seederi ja haridusminister Tõnis Lukase poole taotlusega säilitada kool Särevärs asuvates hoonetes	Maalehe paberväljaanne - http://paber.maaleht.ee/?page=&grupp=artikkel&artikkel=12033 , TTMK koduleht - http://www.tyritmk.ee/2008/avalik_poordumine.html
101	28.04.2008	Kagu-Eesti Naiskogu avalik pöördumine valitsuse poole üleskutsega pöörata suuremat tähelepanu Eesti äärealadel elavate inimeste huvide kaitsele	Naiskogu koduleht – http://www.epnu.ee/index.php?1,10,2,297
102	10.06.2008	Eesti Iseseisvuspartei avalik pöördumine valitsuse ja riigikogu poole nõudega jätta ratifitseerimata Lissaboni lepe	http://www.iseseisvuspartei.ee/test/index.php/pressiteated-avatud/items/avalik-poeoerdumine-ev-riigikogu-poole.html
103	12.06.2008	Kolumnist Martin Kala avalik pöördumine liri valijate poole palvega hääletada „Jah“ Nizza leppe referendumi, kus otsustatakse uute liikmesriikide vastuvõtt Euroopa Liitu	Päevaleht, EPL.ee - http://www.epl.ee/artikkel/432303
104	23.06.2008	Eesti Iseseisvuspartei avalik pöördumine Eesti üldsuse poole seoses võidupühaga	BNS, iseseisvuspartei.ee - http://www.iseseisvuspartei.ee/test/index.php/pressiteated-avatud/items/eesti-iseseisvuspartei-23-juuni-avalik-poeoerdumine.html

105	11.08.2008	Saaremaa VII küladepäeval osalenute avalik pöördumine valitsuse ja riigikogu poole eesmärgiga juhtida tähelepanu maaelu probleemidele	ERR - http://uudised.err.ee/index.php?06131645
106	13.08.2008	Riigikogu avaldus Eesti ja rahvusvahelise üldsuse poole Gruusia riigi toetuseks Venemaa agressiooni vastu	http://www.postimees.ee/?id=26471
107	27.08.2008	Eesti Looduskaitsekeskuse avalik pöördumine riigijuhtide poole palvega säilitada 2009. aasta riigieelarves ette nähtud rahasummad looduskaitsele	http://www.eramets.ee/uudised/?n=4301 Ajakiri Eesti Loodus - http://www.loodusajakiri.ee/eesti_loodus/uudistaja234.html
108	27.08.2008	Vabadussõja Mälestiste Hoidmise Seltsi ja Mustametsa Muinsuskaitseklubi avaldus üldsusele Vabadussamba toetuseks	http://www.postimees.ee/270807/esileht/arvamus/279030.php
109	23.09.2008	Eesti Opilaskondade Liidu avalik pöördumine „Hoolime ja hoiame teineteist!“ seoses Soome koolitulistamisega	http://haridusblogi.blogspot.com/2008/09/avalik-prdumine-hoolime-ja-hoiame.html Laps.ee - http://www.laps.ee/moodul.php?moodul=CMS&Komponent=NewsFront&f=viewNews&id=20
110	1.10.2008	Eesti Keskkonnaühenduste Koja avalik pöördumine valitsuse, riigikogu ja keskkonnaministeeriumi poole taotluse ja ettepanekutega arendamiseks Eesti looduskaitseüsteemi teadmistepõhiselt	http://www.eko.org.ee/?node=10&article=44
111	23.10.2008	Eesti Kunstnike Liidu avalik pöördumine kultuuriminister Laine Jänese poole protestiks kujutavale kunstile ette nähtud riigieelarve rahade kärpimise vastu	Eesti Kunstnike Liidu koduleht - http://www.eaa.ee/7444
112	28.10.2008	Eesti Haridustöötajate Liidu avalik pöördumine riigikogu, valitsuse ja haridusministeeriumi poole ettepanekuga sätestada seadusega pedagoogide õigused ja kohustused gümnaasiumiseadusega	Virumaa.info - http://www.virumaa.info/uudised/Eesti_Haridust%C3%B6%C3%B6tajate_Liidu_%C3%BCIdkoosoleku_avalik_p%C3%B6%C3%B6rdumine_aid-1158
113	3.11.2008	Saarlaste avalik pöördumine Estonian Airi ja Saare Maavalitsuse poole palvega viia sisse muudatused lennuliikluse paremaks korraldamiseks	Oma Saar - http://www.saarlane.ee/uudised/uudis.asp?newsid=36395&kat=1 , meiemaa.ee - http://www.meiemaa.ee/index.php?content=artiklid&sub=2&artid=26779
114	14.11.2008	Haridus- ja teadusminister Tõnis Lukase avalik pöördumine Eesti ühiskonna poole rõhutamaks igaühe vastutust laste turvalisuse eest	Õpetajate Leht - http://www.opleht.ee/?archive_mode=article&articleid=546
115	2.12.2008	Avalik pöördumine AS Eesti Energia juhtide poole seoses lumetormist tekkinud elektrikatestuste aeglase likvideerimisega – <i>Lauri-Kare Laos, Pärnu Raadio</i>	Pärnu Postimees - http://www.parnupostimees.ee/?id=53909
116	2.12.2008	Linnateatri peanäitejuhi Elmo Nüganeni avalik pöördumine Eesti ühiskonna poole seoses hääletusega, kus tuli valida Linnateatri või Kultuurikatla rahastamise vahel	http://www.linnateater.ee/et/uudised/726.html
117	5.12.2008	Eesti Haridustöötajate liidu avalik pöördumine valitsuse, riigikogu ja õpetajaskonna poole seoses võimalusega õpetajate palka majandusraskuste tingimustes mitte tõsta.	Õpetajate Leht - http://www.opleht.ee/?archive_mode=article&articleid=661
118	11.12.2008	Eesti Sotsiaaltöötajate Assotsiatsiooni avalik pöördumine KOV-de juhtide, sotsiaaltöötajate ja Eesti avalikkuse poole üleskutsega, et vabatahtlikud osaleksid sotsiaaltöös ja KOV-d eraldaksid suuremaid rahasummasid sotsiaaltööle	http://www.eswa.ee/index.php?picfile=250

Lisa 2 – Kodeerimisjuhend

1. Järjekorranumber

2. Ilmumise kuupäev

3. Pöördumise pealkiri

4. Pöördumise esitaja:

- a) Üksikisik
- b) Isikute grupp
- c) Rühmitus, liikumine, klubi
- d) Mittetulundusühing
- e) Professionaalide ametialane ühendus
- f) Erakond
- g) Eraettevõtte
- h) Riigiasutus
- i) Ametnik, poliitik
- j) Ametiühing

5. Pöördumise esitaja(te) tegevusvaldkond (kellena end identifitseeritakse):

- a) Ettevõtlus
- b) Poliitika
- c) Teadus
- d) Kultuur
- e) Haridus
- f) Sport
- g) Meditsiin, tervishoid
- h) Jõustruktuur, riigikaitse (kaitsevägi, politsei, päästamet)
- i) Tavakodanik, kodanikud
- j) Sotsiaalprobleemid
- k) Keskkonnakaitse, loodushoid
- l) Hobi- või harrastustegevus, vaba aeg
- m) Meedia

6. Avaliku pöördumise esitanute hulk:

ÜI: Üksikisikuid...
A: Ametnikke...
P: Parteisid...
RA: Riiklikke asutusi...
EE: Eraettevõtteid...
MTO: Mittetulunduslikke organisatsioone...
M: Määramata

7. Pöördumise esitanud isiku või grupi staatus:

.....

8. Millises kanalis on pöördumine ilmunud?

- a) Postimees
- b) Eesti Päevaleht
- c) Postimees.ee
- d) EPL Online
- e) Muu üleriigiline meediaväljaanne või selle veebilehekülg
- f) Kohalik ajaleht või selle veebilehekülg
- g) Veebilehekülg
- h) Blogi
- i) Foorum
- j) Erakondlik või poliitiline väljaanne või selle veebilehekülg

9. Kellele on pöördumine adresseeritud?

- a) Eesti avalikkus, kohalik avalikkus, ühiskond
- b) Valitsus
- c) Riigikogu
- d) President
- e) Minister/ministrid
- f) Kohalik omavalitsus
- g) Muu riigiasutus
- h) Ametnik/poliitik
- i) Erakond/erakonnad
- j) Üksikisik/üksikisikud
- k) Ettevõtja/ettevõtte/ettevõtted
- l) Rühmitus, liikumine, klubi
- m) Liit, professionaalide ühendus
- n) Meedia

10. Avaliku pöördumise adressaatide hulk:

ÜI: Üksikisikuid.....
A: Ametnikke.....
P: Parteisid.....
RA: Riiklikke asutusi.....
EE: Eraettevõtteid.....
MTÜ: Mittetulunduslikke organisatsioone....
M: Ei ole võimalik kindlaks määrata

11. Pöördumise adressaadi staatus:

.....

12. Pöördumises käsitletav valdkond (valdkonnad):

- a) Majandus
- b) Sisepoliitika
- c) Välispoliitika
- d) Raviteenused
- e) Ühiskonna sotsiaalne olukord
- f) Palgad/toetused/pensionid/muu finantseerimine
- g) Ehitamine/arhitektuur
- h) Loodus/keskkond
- i) Haridus
- j) Seadusandlus
- k) Sport
- l) Kultuur
- m) Traagiline sündmus
- n) Traditsioonid, eetika, hea maitse piir
- o) Mure või vaidlusküsimus
- p) Riigikaitse
- q) Energeetika, maavarad
- r) Liiklus, transport
- s) Muu

13. Milles nähakse selles valdkonnas probleemi?

.....

14. Pöördumise eesmärk:

- a) Konkreetse tegevuse lõpetamine
- b) Konkreetse tegevuse algatamine
- c) Omapoolsete ettepanekute tegemine
- d) Väärtushinnangute muutmine
- e) Vastus
- f) Vabandus
- g) Süüdistus
- h) Teavitamine
- i) Tegevuse ära hoidmine
- j) Muu

15. Pöördumises antavad hinnangud:

- a) kiitev, positiivne kolmanda osapoole suhtes
- b) laitev, negatiivne kolmanda osapoole suhtes
- c) nii kiitev kui laitev
- d) neutraalne, ei anna hinnanguid